

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Alternativ titel | Alternative title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

med Anmerkninger ved Gustav Ludvig Baden.

Cajus Cornelius Tacitus om Germaniens
Beliggenhed, Sæder og Folkeslag : af det
Latinske

Germaniens Beliggenhed, Sæder og
Folkeslag af det Latinske.

København : trykt paa S. Poulsens Forlag,
1795

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Tacitus

om Germanien

af BADEN

48, - 198 - B

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130022840399

Cajus Cornelius Tacitus

om

Germanien

Beliggenhed, Sæder og Folkeslag.

Af det Latinske.

Med Anmerkninger,

ved

Dr. Gustav Ludvig Baden.

Enge Rothe Nordens Statsforfatning, Første Deel,
S. 424. — for hver der vil kiende Norden og de
Nordiske Sæder, kan ingen kosteligere Skat være
end denne ypperligen filosofherende Historikers saa
gehaltige som i Korthed sammentrengte Værk.

Kjøbenhavn, 1795.

Trykt paa C. Poulsens Forlag,
hos E. Popp.

Udvalgte Skrifter af

af

Carsten Niebuhr

Rejsebeskrivelse, Geogr. og Histor.

af Carsten Niebuhr

af Carsten Niebuhr

af

Dr. Carl Niebuhr

Udvalgte Skrifter af Carsten Niebuhr
Rejsebeskrivelse, Geogr. og Histor.
af Carsten Niebuhr
af Carsten Niebuhr
af Carsten Niebuhr
af Carsten Niebuhr

København, 1797.

Trykt hos J. J. Neumann, Neudamm.

Med sønlig Hengivenhed overleveres

Professor Jacob Baden

Paa Hans Gode Mars Fødselsdag

Den 4de Maj 1795.

Dette for danskede Stykke af Tacitus

af

Gustav Ludvig Baden.

THE LONG FORTIFICATION SYSTEM

OF THE UNITED STATES

AND THE GREAT BRITAIN

IN THE YEAR 1871

THE FORTIFICATION OF THE GREAT BRITAIN

OF

THE GREAT BRITAIN

Øversætterens Forerindring!

Tacitus's Beskrivelse over det gamle Germanien er et saa vigtigt Bidrag til Menneskekundskab, og Folkene, hvis Indretninger, Forsatning og Levemaade han beskriver, er os Nordboer saa nær paarevende, at ingen Videnskabsmand, der elsker sit Fædreland og dets Historie, kan være bekiendt, ikke at have læst dette gyldne Skrift. Tacitus maa selv have været i Germanien eller ikke, han maa der have været Embedsmand eller ei, han maa med sit Skrift have havt til Vihensigt (thi mere kan det dog ikke blive) at ville stille sine Landsmænd, eller han maa ganske ikke have tænkt derpaa — ligemeget. Nok, endnu den Dag i Dag finde vi de umiskjendeligste Beviser for,

at Bogen indeholder de paalideligste Efterretninger om de vore Oldsfædre, han beskriver; endnu den Dag i Dag finde vi — vel anderledes modellerede — dog de samme Love, de samme Indretninger, de samme Skikke, som Tacitus har opbevaret os. Herpaa at gjøre Læseren opmærksom har jeg og derfor især søgt med Anmærkningerne, ved af Snorro, Saxo, Schøning, Suhm, Rosob Ancher, Stiernhøeck, Rothe og flere at oplyse og bestyrke Tacitus's kostelige Efterretninger. Maatte nu ikkun Oversættelsen svare til sin Original! Imidlertid, med fuldest Selvbevidsthed om al mulig anvendt Flid paa denne Oversættelse, tør jeg hos den kyndige Læser saameget mere vente Overbærelse, som Originalen er Tacitus, hvis Præcision og nervøse Stil er saa vanskelig at give i et fremmet Sprog. Hvad Under derfor, at Doctor Anton i sin Afhandling over Tacitus, hvor tillige recenseres 32 i ni forskellige Sprog givne Oversættelser af denne berømte Historieforfatters Værker, allene tør bestemt rose den spanske og danske Oversættelse.

Iste Kapitel.

Germaniens Grændser.

Hele Germanien skilles fra Gallerne, Ræterne og Pannonierne ved Rhin og Donau Floderne, fra Sarmaterne og Dacerne ved deels Bierge 1) deels og gienfædig Frygt. Resten begrændser Oceanet, der omfanger vide Bugter og vidtløftige Der 2), hvor man nylig har lært at kiende Folkeslag og Konger, som Krigen viste Veien til 3). Rhinen har sit Udspring fra de Rætiske Alpers steile og ubestigelige Spidse, og falder med en liden Bøgning mod Vesten i Nordsøen. Donau, der springer ud fra en flad og jævn Top af Bierget Abnoba, løber adskillige Folkeslag forbi, til den giennem sex Rænder falder ud i det Pontiske Hav. Den syvende synker i Moradser.

A 4

2det

- 1) Efter Nordens første HistorieFriver vor berømte Schønigs Formening, det store Geobierg. See det Kiøbenhavnſke lærde Selskabs Skrifter 9de D. 272 S. (1)
- 2) Nemlig den nordvestlige Kant af Germanien, Skandinaviën, eller Danmark, Sverrig og Norge, der da ansaaes for Der; maaskee og de britanniske Der.
- 3) Som jeg troer, mener Tacitus ikke her Drusus Germanicus's, men sin egen Svigerfader Agrippa's Feldttog til Britannien, hvorom han i dennes Levnet udsørligere taler.

2det Kapitel.

Germanernes Oprindelse.

Selve Germanerne skulle jeg tro ere Indfødtte, ganske ubeblandede med andre Folks Tilkomst og Besøg 1). Thi de som forðum søgte ny Boepæle, reiste ikke til Lands, men til Skibs, og hiint overmaade store, eller — at jeg saa skal udtrykke mig — uhyggelige Ocean beseilesielden af Skibe fra vor Jorddeel. Hvo skulle vel heller, foruden Faren der er ved at beseile et saa sælt og ubekiendt Farsvand, forlade enten Asien, eller Afrika, eller Italien, for at flytte til Germanien, naar det ikke er hans Fødeland; et Land sælt af Skikkelse, med et raat og barst Klima, traurigt baade af Kultur og

- 1) Saaledes tænkte man da, ubekymrede om videre at undersøge Folkenes første Oprindelse, som man vel ikke troede sønnede Umagen at afgive sig med. Men Eftertidens Historigranskere have tænkt anderledes. En Schoning, en Guhn, en Thumann, en Schläsfer have søt med Hensyn til de nordiske Folk arbeidet i Historien om Folkenes Oprindelse. Deres Bærker vil hos den sildigste Efterslægt være udbødelige Vidner paa en stupend Færd som mageløs Blid. Men heroer ikke, om ei Alt, saa dog Meget paa den, ved vor feilsfulde Religionsopdragelse lettelig i Barndommen inddrukne Færd, som var Asien det ganske Menneskekøns Planteskole, som kunde Naturens almægtige Bliv ikke give hver Jorddeel og hver Egn sine Mennesker, som det gav den sine Dyr?

og Udseende. I gamle Vers 2) — deres eneste Mindesmærker og Historier — besynges "en Gud Tuist, fød af Jorden, og Sønnen Mann, som Folkets Ophav og Stifter 3). Mann tillægges tre Sønner, efter hvilke de nærmest Oceanet boende kaldes Ingævoner 4), de Mellemste Hermioner 5)

A 5

og

2) Snorros *Trasogn*, *Torsagn*, som Clausen oversætter det, eller, som Ole Worm i sin *Fortale* skriver *Dr-det*, *Traasagn*.

3) Uden Tvivl rigtigere, at Tuist med Jorden har avlet Sønnen Mann. Af Tuist eller Tuisk udleder man *Tuitschen*, *Teutschen*, *Tydsk*, eller vel rigtigere af det gamle nordiske Ord *Piod* 2; et Folk; Gudenavnet *Teut* har da maaſkee betydet Folket Gud, nemlig *Wadan* eller *Odin*, et hos de *Tydsk* som *Danske* fra umindelige Tider bekiendt Gudenavn. Stribenterne om de forskjellige *Etymologier* til det tydske Navn kan sees hos *Guhm* om de nordiske Folks *Orvindelse* S. 252. see og l. c. S. 139 og især hans *Gudelære* S. 40 og 42, samt *Sperling* de *Nomine Konning* S. 26. p. 34.

4) Til Ingævoner regnedes *Chaucer*, *Cimbrer* og *Teutoner* 2; de nuværende *Preusser*, *Pomeraner*, *Messener*, *borger*, *Hollænder*, *Westphalinger*, *Nederlandiske*, *Danske*, *Svenske* og *Norske*. Ordet Ingævoner, vil man, skal være *plattydsk*, betydende en *Indvaaner*. *Sperlings* sære *Derivation* af *Inge*, see l. c. S. 153 og 158.

5) Navnet *Hermioner* er uden Tvivl det samme som *Hers* *Männer* 2; *Krigsfolk*, *stridbare Folk*. Blant *Hermionerne* vare *Sveverne* de bekiendteste.

og de øvrige Iſtrævoner,, 6). 7). Andre derimod tillægge paa Oldtidens Regning "Tuſt flere Børn, og efter dem flere opkaldte Folk 8). Marſer, Gambririer, Suever, Vandaler 9); diſſe ere de ægte og ældſte Navne. Videre, at Navnet Germani

6) Iſtrævonere vil uden Tvivl ſige det ſamme ſom Oſtrævanere af Auſtr. o: Oſten, et Navn ſom findes i det nordiſke Sprog fra Tider meget ældre end Tacitus's, og er med mange flere ligesaa gamle i vort Sprog tildeels endnu brugelige Ord et uimodſigeligt Beviis for det nordiſke Sprogs ſom det nordiſke Folks til ſiernerſt Oldtid rækkende Ælde her i Norden. See Sperling l. c. S. 155 p. 214.

7) Denne Tacitus's Inddeling af de germaniſke eller nordiſke Folk (thi dette er her det ſamme) i tre Underſætt ſaaer megen Styrke i Sprogets Hoveddialekter, hvoraf ei findes flere, ſom dertil kan regnes, end juſt tre: den Gotiſke, Alemanniſke, Saviſke eller Frankiſke, hvilke tvende ſidſte oprindelig er en Dialekt. See Suhm om de fra Norden udvandrende Folk 1 Bind S. 485 og 499.

8) Ved at overveie hvad Tacitus fortæller i det følgende 43 Kap. om Marſignierne og Burierne, der ſynes at have haft en egen Dialekt, antager Schöning i ſin Hiſtorie om de Nordiſke Folks Oprindelse S. 249, at de Folk, Tacitus nu opregner, rimelig have været egentlig Nordiſke.

9) Om Vandalerne ſee det Kiøbenh. lærde Selſk. Skrift. 9de D. 241 S. (5)

Germanien 10) er nyt og nylig kommen i Brug 11). Thi de som først ginge over Rhin, for at udjage Gallerne, og nu kaldes Tungri, heed da Germaner. Hvad før var enkelt Stammes, blev nu saaledes hele Folkets Navn, saa at, som man tilforn, formedelst Skrækken, det indjog, kaldte det seirende Parti; saaledes — da Navnet var opfundet — kalde de sig nu selv alle Germaner.,,

3die Kapitel.

Herkules. Bardefangen. Ulyffes.

Ogsaa fortælles der om en "Herkules 1), der skal have levet iblant dem.,, Som den Diarbestef

10) De Rømerne nærmest boende Hermiones have rimelig givet Anledning til, at Rømerne have kaldet alle Nordiske Germani af det celtiske Ord Werre eller Gverre o: Krig, under hvilken Bemærkelse Ordet endnu findes i det engelske, franske, italienske, spanske, skotske, og maaskee flere Sprog, og Ordet Mann o: vir.

11) Ikke dog saa nyt, da man allerede finder det i de Kapitolinke af Pighius opbevarede Aarbøger, om man ellers kan troe dem, som Schoning mod Leibnitz synes at sætte i Tvivl. See det Kiøbenh. lærde Selsk. Skrif. l. c. S. 169 (x).

1) Det gaaer Tacitus med de germaniske Guddomme, som de der i Grækernes og Rømernes Mythologie have vildet fundet nu Paradis med Syndfloden og Noas Ark, nu Moses's Kiæp og Stav, nu fort
alle

af alle Helte besynges han ved Fjeldtslagets Aabning. De have og Sange, ved hvis Aflyngen, i deres

alle de jødiske Traditioner, ja som de der selv hos Plato, Aristoteles og andre de gamle berømte Filosofer have fundet Spor til visse vor Kirkes mysteriske Dogmata; saaledes finder Tacitus hos Germanerne nu Herkules, nu Merkurins, nu Isis, kort den hele romerske Gudelære. Thi Herkules som de øvrige Guder, Tacitus nævner, har Germanerne vist ikke kiendt. Saa afgjort som en Deel af vore Brødre, de gode Lydske ansee den Sag, at deres Forfædre, altsaa og vore, ikke have havt nogen Afguds billeder, ingen Tempel, ingen egentlig Præster, eller Geistlighed udgjørende Stand, kan jeg dog ikke overtale mig til at troe Sagen i et og alt er, siont jeg langt fra derfor ikke nægter, at deres og vore fælleds Forfædre have havt — sær for Bedragerens den sidste Odins Tid — meget høiere og renere Religions-Begreb, end man hos et Folk uden vore Videnskaber, uden vor Kultur skulde formode, ja i meget langt høiere, ædlere og renere Begreb, end at enten Bedrageren Odin ganske kunde udslutte dem, eller mange af de vare, hine Kristendommens usle Missionærer tilbragte den. Men med alt dette vare dog vore Fædre, som vi ere, og som vore Børn vil blive — sandselige; Odin med sine Goglerier skulde vel ellers neppe saa lettelig have faaet Indpas — Keen Fornuftreligion ene grundet paa Iølelsen af en Død, der maa finde Sted, endog uden al Haab om Belønning, al Frygt for Straf, saa stolt at tænke sig, saa vanskelig dog nok at udøve — Fornuften være nok saa stor, nok saa

i deres Sprog Bardefang 2), Modet saaledes sættes i Bevægelse, at man næsten af Sangens Tone tør spaa sig det forestaaende Slags Udfald. Thi de rædtes og skjælte alt som den syngende Hærs Tone er, der synes mindre at være Ord og Lyd end en Tapperheds Sammenstem 3). Især

attraa

saar kultiveret, alt for ofte maa den dog vige for Sandfælgigheden, hvis mægtige Indtryk ikke at ville tilstaae, i vore borgerlige Anlæg ikke at ville rette sig efter, er at misgiende Mennekeligheden. Tidlig have vi derfor vore Forsædre haft hellige Steder, hvor berømte og fortiente, men for længe siden Udsødes Minde er fornyet. Man see det følgende 7de Kap. Men, at komme til Tacitus's Herkules igien, maaskee har denne Guddom været Tyr, om hvem da Germaneren har sagt, han var herkl, som i det gamle nordiske Sprog betyder stærk, og frar har da Rømerne singeret sig en Herkules. See Gudelæren 3. Bog's 1ste Kap. 16.

- 2) Diodorus, Strabo, men især Ammianus Marcellinus, som selv havde hørt denne Feldtsang, give Beretning herom. Selve Bardeerne, dem Tacitus ikke nævner, vare uden Tvivl et Slags Præster eller Geistlige.
- 3) Enhver Trup eller Brigade i Armeen har ventelig sin egen Visen i den Tone, der var passende til Slagets Stilling paa den Kant, denne Brigade stod; med en munter Tone altsaa, naar Brigaden stod sig godt, men af en hylende Tone i modsat Fald. Da det nu saaledes let har kundet truffen, at det ene Fløi var uheldig, og derfor sang af en hylende Tone, naar derimod det andet Fløi, som det gik bedre, sang af en

attraa de en Grovhed i Lyden, og en huul Alarm ved det Skieldet sættes for Munden, hvorved Gienstrallet bliver dybere og stærkere. Ellers ere der og de, som troe, "at Ulysses 4) paa sin lange og fabelagtige Reise skal være kommen paa dette Ocean til Germanien, og der ved Rhinens Bredde bygget Aseburg 5), som han kaldte det, og som endnu er til. De sige endog, at et Alter paa samme Sted fordum skal være fundet, hvilket var indviet Ulysses, og hvorpaa stod Faderen Laertas Navn, og at i Nærheden af Germanien og Kætien nogle Mindesmærker og Høie med grædste Inscriptioner 6) skal endnu findes" hvilket alt jeg hverken med Beviser vil bestyrke, heller ikke

en munter Tone, saa vil Tacitus vel sige, at dette Floi ved sin muntre Sang ofte opmuntrede det andet stiont mindre hældige Floi, som her ved tog Mod til sig, saa det og seirede.

4) See Suhms Gudelære S. 39 og Rami Ulysses & Outhinus p., ikke (som hos Suhm ved en Tryk- eller Skriverfeil) 37, men 88 §. 3.

5) I det Mannzische. Andre sige Effborg i det Mørssche; atter andre Aseburg i Geldern. Dog alt er uvis, og det Hele her om Ulysses fortælles, uden Tvivl Fabel.

6) Som jeg troer, har Tacitus her ladet sig forføre af en Slags Lighed imellem de grædste og celtiske Bogstaver; thi disse Mindesmærker, disse Høie have uden Tvivl været Levninger fra de allerældste Cimbrernes Folkevandringer, der i mine Tænkter rækker ud i Tider langt ældre end al Historie.

ikke modsig. Hver forkaste, eller antage det efter egen Overbeviisning.

4de Kapitel.

Germanernes Legems Konstitution.

Jeg er selv af deres Mening som troe: "at Germaniens Folk er ikke ved Giftermaal med andre Nationer blandet, men en egen reen, og sig selv allene lig Nation.,, Derfor have de og alle, uagtet Folkemængden er saa stor, ens Legems Positur: mørkeblaa Dine, røde Haar 1), store, men kun til at ansalde stærke Legemer 2). Arbejde og Slid kunde de ikke udholde. Tørst og Hede taale de slet ikke. Til Kuld og Hunger har deres Klima eller Jordbund vant dem.

5te Kapitel

- 1) Røde Haar rare almindelige for alle de nordiske Folk, og endnu for noget over hundrede Aar siden saa agtede, at man endog ansaae røde Haar, som en af de flere timelige gode Ting, Lykken skienkede sine Kieledægger.
- 2) Vitruvius, Pomponius Mela, Plinius, Strabo, Caesar ere alle ensstemmige i denne Beskrivelse paa de nordiske Folks usædvanlige store og føre Statur, hvori de endog overgik Gallerne. See Schöning om de nordiske Folks Oprindelse 4de Kap. S. 19. og Schmidts Geschichte der Deutschen S. 2 og fl. i Udgaven af 1785.

5te Kapitel.

Germaniens Klima og Jordbund.

Skiont Landets Bestaaffenhed ikke er allevegne eens, saa er det dog for det meste nu rædselsfuld ved Skove, nu sng ved Moradser. Fugtigere er det mod Gallien, udsat for Stormvinde mod Morikum og Pannonien, villig til Kornsæd, uvillig til at bære Frugttræer 1). Dvæg frembringes i Mængde, men for største Delen smaat 2). Selv det store Dvæg har ingen Ansæelse eller synderlige Horn. De sætte meget i Mængden, og heri besaaer deres eneste og kiereste Formue. Om Guld og Sølv, veed jeg ikke 3). Dog paaftaer jeg ikke heller, at der ei i Germanien skulle findes nogen Sølv- eller Guldmine; thi hvo har søgt derefter? Men de sætte ikke noget i at eie, eller bruge det. Man seer derfor Sølvkar, som deres Gesandter eller Tyrster have faaet i Foræring, i samme Priis hos dem som Leerpotter. Endskiont de forrest
boende

1) Dog ikke saa ganske uvillig, thi alt i den ældre Plins Tid var ved Rhinen plantet Kirsebærtræer. Hist. Natur. l. 15. cap. 30.

2) Tacitus mener nok her, det tydske Dvæg sat i Ligning med Dvæget i Italien.

3) I Annalerne 17 Bogs 20de Kapitel fortæller dog Tacitus selv om Curtius Rufus, der i Mattiafernes Land mellem Maynz og Marburg skal have opdaget nogle Sølvgruber.

boende for Handelens Skyld sætte nogen Priis paa Guld og Sølvs, og kiende, samt vide at stielne vore Penge, saa bruge dog de indre Germaner paa enfoldig gammeldags Maneer at handle, ved at bytte Varer for Varer. Især agte de den alt gamle, og længe bekiendte Mynt, som er taksfet i Randen, og den som er præget med en tospændt Bogn. De bruge og heller Sølvs end Guld. Ikke at de giøre det af nogen Følelse for Værdien, men fordi Sølvpenge falde lettere at beregne i forskjellige og ringere Sorters Indkøb 4).

6te Kapitel.

Krigsvæsenet.

End ikke Jærn har de meget af, som kan kien- des af deres Vaaben. Sielden bruge de Kaarde eller Landser af nogen Størrelse. De føre nogle Spyde, eller, som de i deres Sprog kalde dem, Frammer med et smalt og kort Jærn, men saa spidse og beqvemmelige, at de med et og samme Gevær slaar nærved eller langt fra, alt som det behøves.

- 4) Efter nu at have talt om Germaniens Beliggenhed, Indvaanernes Oprindelse, samt Landets fysiske Beskaffenhed i disse fem Kapitler, der kan ansees som den første Deel af dette kostelige Værk, kommer Tacitus nu til den anden Deel, og betragter heri Germanerne i Almindelighed først som Soldater, siden som Husbødre.

behøves. Rytteren selv er kun bevæbnet med et Skjold og en saadan Framea. Men de nøgne, eller dog kun med en let Rejsefappe forsynede Infanterister skyde med Kastepile, hvoraf hver kan udskyde flere paa en Gang, og det umaaleligt langt. I Pynt sætte de ikke noget. Skjoldene allene udmærke de ved smukke Kulører 1). Saa bruge Pandser, neppe en enkelt iblant har Stormhat eller Hielm. Deres Heste ere hverken fortrinlig smukke eller hurtige 2). Men de lære ikke heller, som hos os, at trave i Kredse. I Strid rykke de enten ligefrem, eller med en Væining til høire, saa tet forenede, at ingen bliver tilbage. Overhovedet betragtet er Forsen hos Infanteriet, hvormed Rytteriet derfor blandes, naar de slaaes, da Infanteristerne besidde den il Rytterfægtning bequemme og passende Hurtighed, som derfor og udvælges af det hele unge Mandskab, og sættes forrest i Striden 3). Ogsaa

Antallet

1) Her have vi maaskee Oprindelsen eller dog nok Anledningen til de sildigere opkomne bestandige Skjoldmærker. See Christianis Schlesvigholst. Hist. 4 B. 249 S. og Suhms Historie af Danmark 1 Tome, S. 341. (cc)

2) Men efter Cæsars Beretning desto stærkere, og mere skikkede til at kunne udholde Strabads.

3) Julius Cæsar de B. G lib. 1. cap. 48 forklarer denne Rytterfægtning tydeligere. Hans Ord vil jeg derfor i en Oversættelse anføre: Daglig øvede

Arriovist

Antallet er bestemt. Af Zentnerne, hvori ethvert Distrikt er inddeelt, leveres visse, som bære Navn efter Antallet, sca at hvad først var Talsbævnings, nu bliver en Crestitel 4). Deres Slagtor-

B 2

bag

Arriovist sin Armee i Rytterfægtning, som bestod heri: Af 600 Ryttere og ligesaa mange hurtige og stærke Godfolk valgte hver Kavallerist sin Infanterist: I Slaget forbleve de hos hinanden: Var Nød paa Færde, hjalp de hinanden: Faldt en farlig saaret af Hesten, stode de om ham; Erængte man frem, eller i en Snup rykkede tilbage, vare disse Folk saa øvede og hurtige, at de, ved at holde sig i Manken paa Hesten, kunde følge med Rytteren ...

4) Maaſke forledet af Ordet Junſtgraf har Tacitus ind-
bildet ſig, at der af hvert Zentnerdiſtrikt eller Junſt
leveredes 100. Thi Landet var inddeelt i viſſe Gover
eller Diſtrikter, maaſkee vore Syſler, diſſe igien i
Zentner, maaſkee vore Herrede, ſom Tacitus rime-
lig har gjort til centum. Imidlertid er Underind-
delingen i hundrede ikke fremmed for de gamle Nor-
diſſe Folk. De gamle ſvenſke Love tale om hundars-
ting, og i Engelland var alt i den berømte Alfreds
Tid denne Inddeling gammel. See Rothes Nordens
Statsforfatning 2den Deel S. 155; Et Værk hvis
Data og Reſultater Hiſtorikeren maaſkee ikke i alt bi-
falder, hvis Slutning dog ſom hint andet om Lehnſ,
væſenet, den for ſit Fødeland ſom dets Hiſtorie omſø-
lende Borger vemodig beſtåger ſkal opofres en med vore
Dages Smag vel mere paſſende, viſt nok og rigtig, men
ad

bag til 5). At vige sin Plads, naar man kun
 igien rykker frem, holdes ligesaa meget for Klog-
 skab som Mod. Eigene tage de bort, endog un-
 der endnu uafgiordte Træfninger. At have tabt
 Skjoldet, er den største Skiansel. Saadan en
 Væreløs maa hverken tage Deel i Gudstienesten,
 eller i Statens offentlige Ting. Mange saaledes
 Overblevne have derfor med Strikken gjort Ende
 paa et saa æreløst Liv.

7de Kapitel.

Germanernes Førster, Geistlige og Fruentimre.

Konger vælge de efter Fødsel, men Generaler efter
 Tapperhed 1). Kongernes Magt er ikke uindskræn-
 ket 2), og Anførerne ere de Duelige, Anseelige,
 altid

ad veros rectosque de vita humana sensus ingeneran-
 dos informare, caritatemque patriæ verustatis au-
 thoritate communire vist ikke saa nær did sigtende
 Bidskab.

5) Maaskee den samme Maade, Odin siges, at have
 lært Harald at opstille sin Armee paa. See Saxo
 G. 125. Udgaven til Brantfurt.

1) Nothe Nordens Statsforfatning i Deel, G. 68.

2) Julius Cæsar vidner det samme. See de B. G.
 V. L. 27 cap. hvor Eburonernes Konge svarer den ro-
 meriske Gesandt, at han ikke havde større Magt over
 Folket,

altid de Forreffe i Spidsen af en Slagtorden, regere de mere ved Exemplet og Beundringen de opvække, end de behøve at vise nogen Myndighed. Kun Præsterne 3) er det tilladt at straffe, binde,

B 3

eller

Folket, end det over ham; Folket var nemlig ikke hans, men Lovens Underdanere, og til Lovens Handhævelse havde han Evangæret, men udvidede han sin Magt der uden for, kunde Folket afskedige ham. Ungre-Skribenters Efterretninger om Saxerne bevidne og denne Kongernes eller Forsternes indskrænkede Magt. See Christ. Schlesvigholst. Geschicht. Erst. Th. Adam fra Bremen beskriver ligeledes de nordiske Kongers Magt som meget indskrænket. Disses og mange Fleres usforkastelige Bidnesbyrd har Sperling ingenlunde svækket. See tilanførte de N. & T. Konning s. 229 og s. 233 p. 334. Dvælt alt saa nyttigt som dette Skrift, betragtet fra sin antiquariske Side er, saa, tagen fra den filosofiske Kant, fuldt af skæve Tanker, for Kongemagten frysbende Smigrerier, at det heri fuldstændig er Kontrast til Hofraad Schnauberts i Jena 1793 udgivne smukke Afhandling de Principe legibus suis obligato, hvori grundigt vises, at Forsten saa lidet er ophøiet over Lovene, at han meget mere er Lovens første Tjener, som Folkets øverste Embedsmand. Saa kontrasterende læres fra Høiskolernes Katedre i Begyndelsen og Slutningen af samme Sækel. Sperling — som Schnaubert — var Professor; Afhandlingen de N. & T. Konninger trykt 1707.

- 3) Egentlig vare de nok ikke Præster, men Dommere, som ved deres Dommerindflydelse vare saa mægtige.

eller slaae nogen, og ikke skeer dette som Straf, eller som var det i Følge Befaling fra Generalen, men som efter Ordre fra Guden 4), de troe at være tilstede hos de Stridende, hvis Insignia og Krigsbaaben, som ellers i Fredstid glemmes i de hellige Lunde, i Feldten bringes med 5). Fortræinlig opmuntret det ellers deres Tapperhed, at ingen Tref, eller tilfældig Sammenløb, men Familie og Slægtskab ordner deres Trop eller Rile, og at de have deres Kiærlighedspante i Nærheden, hvorfra de kan høre Fruentimmernes Hølen og Børnenes Skraalen. Disse ere enhveres helligste Vidner som rigtigste Beundrere. Til Mødrene og deres Koner løbe de med deres Saar, som hine ikke frygte for at tælle eller sue. De bringe de Stridende Mod, de opmuntre dem.

8de Kapitel.

Deres Aigt for Fruentimmerne.

Der fortælles om adskillige alt tilbagevigende og modfaldne Slagtordener, som af Fruentimmerne igien ere bragt i Orden ved disses indstændige Bønner, ved at stille sig i Veien for de Flygtende, ved at forestille dem det overhængende Fangerskab, der falder dem utaaleligere for deres Fruentimmes end

4) Maaſke Lhyr.

5) Uden Tvivl viſſe erobrede fiendtlige Baaben og Gaaner, der ſom Amindelse glemtes.

end for deres egen Skyld, saa de ikke fastere for bindes, end naar fornemme Fruentimre gives til Gidsler 1). De troe endog, der er noget helligt og sandfiserst ved dem, foragte derfor hverken deres Raad, heller ikke at følge hvad de svare 2). Vi saae under den Afdøde Kaiser Vespasian, at Beleda 3) hos de Fleste længe havde været anseet som en Guddom. Saa dyrkedes og fordem Aurinia 4) og mange andre, dog dette hverken af Hyklari, eller egentlig Forgudelse.

B 4

9de Kaa

- 1) Svetonius i Octavius's Historie vidner ligeledes, at man helst tog Fruentimmerne til Gidsler, da Romerne havde mærket, at Mandgidsler ikke udløstes. Overalt har Fruentimret hos de gamle Nordiske altid nydt en fortrinlig Agt. Mig synes Nordens Oldhistorie giver herpaa saa mange Beviser, at denne Sag ikke kan tages i Tvivl uden af dem, der vil nedsette alt hvad Godt, vore Oldfædre have haft. Saaledes f. Ex. kiendte man ingen større Straf for Fruentimret end Vanære, og Livsstraffe brugtes mod dem aldrig. See Stiernhof de jure Sveonum & Gothorum p. 176.
- 2) Heraf findes endnu Levning nok den Dag i Dag i vore mange Spaafællinger og kloge Koner, hvoraf sær Jylland er opfyldt.
- 3) Navnet synes at betyde en Skovbeboerinde, da hun ventelig opholdt sig i en af de hellige Lunde, eller dog derfra gav Svar, naar hun spurgtes til Raads.
- 4) Aurinia er uden Tvivl Alruine, et hos de gamle Nordiske almindelig Navn paa kloge Kvinder, af Ruser, som brugtes til Hæxerier.

9de Kapitel.

Deres Teologie.

Uf Guderne dyrke de fornemmelig Mer-
kurius 1), til hvem endog paa visse Eider
anrettes Menneſkeoffere 2). Til Herkules
og

1) See i Anmærk. under 3 Kap. Maafkee har Merku-
rius været en fortient Hermann, der i Romernes
Dren har klinget, som Hermes, og deraf er strax
Merkurius paabyrdet de Tydske. Men rigtigere nok
hvad Suhm mener i det andet B. af Historien om
de fra Norden udvandrende Folk s. II. S. 83. at
ved Merkurius forstaaes Wodan eller Odin, hvilket
og Schoning beſtyrker i Historien om de Nord. S.
Dpr. S. 316; dies Mercurii er og derfor Onsdag
eller Odins Dag.

2) Saa modſtridig Cæsars Beretning de B. G. L. VI.
c. 21 er med Tacitus's Efterretning om Menneſke-
ofre, saa unægtelig er dog diſſes Brug hos vore For-
fædre. Alligevel troer jeg, det, som grundet i Hi-
ſtorien, kan antages, at kun Krigsfanger og Trelle,
der vare Misdædere, opofredes. Lad da end diſſe
Menneſkeofre anføres, som talende Beviſer for Old-
fædrenes ved Kriſtuslæren fordrevne Barbari; ſaa
glemmer man dog ikke, at ſelv i Kriſtendommen
har diſſe Menneſkeofre alt for ofte fundet Sted, ja
finder Sted ſelv i vor opluſte ſekel. Thi hvad ere
de mange uretfærdige og upaſſende Livsſtraffe andet
end Menneſkeofre? Hvoorpaa er vel den urimelige
Sætning, at hvo ſom udøſer ſit Medmenneſkes Blod,
hans

og Mars 3) ofres Dyr. En Deel af Sveberne

B 5

ofre

hans Blod skal igien udoses, grundet, uden paa den ligesaa urimelige ved Klerkesoltthed underholdt Tanke, at Guddommen ved saadan skiont uretsfærdigt Blods Udgydelse bragtes et velbehageligt Offer? Ja hvad er Baalet, Kiætteren opofres paa? Hvilket Alherren behageligt Kogoffer indbilde ikke hine stolte som dumme Zeloter den ensfoldige uoplyste Almie, et saadant umenneskeligt Optog er? Man erindre sig af den engelske Historie, som, i hine af Religionen opvakte Uroligheder, fremviser flere saadanne Exemppler, hiint om Kiætterinden, der i samme Dieblisk hendes Vødler vare i Begreb med at kaste hende paa Baalet, paa kom Gødselsmerter; Vødlerne røstes og troede hendes Død burde opsættes — Nei — sagde hine dumme Zeloter — et raadent Træ kan ikke bære god Frugt, og beføl Vødlerne strax at vedblive deres Korretning, og hun — hun kvaltes under Gødselsmerterne og Festeret med hende. Ja havde man en Samling af alle de Ulykker, Grusomheder og Umenneskeligheder, Religionsfiendskab har foraarsaget, man skulle da vel faae et Skilderi, som ikke kunde males fælere selv i Oldtidens største Barbari. — Rothe i Europas Lehnsvæsen S. 169 søger ellers at forene Tacitus's og Cæsars stridige Efterretninger om Mennekesofrene hos de Nordiske ved Afstanden der var mellem Cæsars og Tacitus's Levetid. Hiin levede nemlig 150 Aar før denne, og i dette Mellemrum var maaskee Odins eller Wodans Blodsreligion bleven bekendt — Men — som jeg troer — ere Mennekesofrene maaskee ældre, maaskee for,

ofre og til Jfs 4). Marsagen og Oprindelsen til denne fremmede Gudsdyrkelse har jeg endnu ikke kunnet opspore, uden saa at Tegnet, der ligner en Liburna 5), viser, at Religionen andet Sted fra er ført til Landet 6). Af Gudernes Størrelse slutte de forresten, at de hverken kan være inden

sopanledigede eller dog bleve mere giængse ved Forfædrenes Spaadomme af Dyr's Indvolde, da saameget ædlere som Mennesket er fremfor de andre Dyr, saameget mere agtedes vel og Spaadommene af Menneskets fremfor af Dyrenes Indvolde.

3) Herkules har, som i 1 Anmærkn. til 3die Kap. er indret, uden Tvivl været Tyr, og Mars da Tor; om ikke ellers de begge have betydet een Gud.

4) Jfs er uden Tvivl Herta, som Tacitus, forledet af en Slags Overeensstemmelse i begge Guddommers Dyrkelse, har givet et romersk Navn.

5) Liburner vare et Slags lange smalle Bartoier. Maafee et saadant var erobret, og blant andre Krigstrofær ophængt i en af de hellige Lunde. Da nu Jfs's Gudsdyrkelse foreskiftes under et Skib; saa har denne ophængte Liburne strax forledet Tacitus, eller dem af hvem han har sine Efterretninger, til at troe, Germanerne og brugte Jfs's Gudstjeneste.

6) Af det i foregaaende Anmærkninger anførte sees, at denne fremmede Religion, som Tacitus vil skal være ført til Germanien som andre Steder, er Alt noget, som Tacitus har indbildt sig, og som ikke forholder sig saa.

inden for Bægge, eller forestilles i nogen menneskelig Skikkelse 7). Lunde som Skove indvies, og med guddommelige Navne benævnes det Hellige, som de af blind Erbødighed indbilde sig der at see.

Iode Kapitel.

Germanernes Overtro.

Forvarsler og Lodkastning lægge de meget Mærke til. Naaden disse indhæntes paa, er simpel. En liden Green af et Frugttræ skæres i smaa Qvisse, som mærkes og kastes saa i Slump hen paa et hvidt Klæde. Angaaer nu Sagen det Offentlige, strax spørges Statens Præst til Raads; er det en privat Sag, gjør selve Husfaderen Bøn til Guderne, og stirrende til Himlen tager enhver Qvist for sig tre 1) Gange op, som han forklarer efter det i Forveien paastrebne Mærke. Forbyde de det, skeer den Dag ingen Beraadslag om Sagen. Tillade de det, saa behøves endnu Forvarslerne, hvortil ogsaa her det er Brug, at adspørge Fugleslugt og Fugleskrig. Men særegent er det for

7) Længe har det dog vel ikke været, inden de Steder, hvor een eller anden fortient Mand var jordet, bleve anseete som hellige, og derved foranledigede Tempelers Oprettelse paa disse Steder. See Worms Monum. Danic. p. 5 og 259. og 1 Anmærk. til 3 Kap.

1) Eretallet har hos de gamle Nordiske altid været anseet som et helligt Guderne sær velbehageligt Tal.

for dette Folk ligeledes af Heste at indhænte Forvarser. Hvide og uden at bruges af nogen Dødelig føres de paa det Offentliges Bekostning i Hine hellige Skove og Lunde — Spændte for den hellige Vogn følger Præsten og Kongen eller Statens Første efter, og iagttager deres Hvinen og Brincken Til intet Varsel sætte ei allene Almue men endog de Fornemme større Tro, ja selv Præsterne 2). Thi disse holde sig for Gudernes Tienere, Hine ansees som deres Fortrolige. End høves et andet Forvarsel, hvorved vigtige Kriges Udfald undersøges. En Ränge af den Nation, man bekriger, opsnappet ligemeget paa hvad Maade, lader man staaes med en Udvalgt af sine Landsmænd, hver af dem med sit Folks Vaaben. Densnes eller hins Seier er et Varsel 3).

IIte Kapitel.

Deres offentlige Forsamlinger.

Om mindre vigtige Sager beraadslaae Førsterne, om de vigtigere hele Folket. Dog saaledes, at endog de Ting, hvis Afgiørelse beroe paa Folket, først

2) Ventelig er der falden noget fra de hellige Hestes Foder af for Præsten, som derfor har fundet sig vel ved denne Tro.

3) Her see vi Spor til de siden saa bekiendte Tvekampe, der endog brugtes i judicielle Sager; hvorom den berømte Filangieri har en Deel meget grundigt i sit bekiendte Værk della Legislazione 3 Bogs 1 te Kap.

først overlægges af Forsterne. Naar intet tilfældigt eller i Hast træffer ind, samles de paa visse Dage ved Ny eller Fuldmaaned 1). Thi den Tid holdes for lykkeligst, at begynde Handlinger med 2). De tæller ikke heller, som vi, efter Dagene, men efter Natterne 3). Herefter beslattes, her- efter aftales. De synes, Dagen er en Folge af Natten 4). En Uorden, som følger af deres Frihed,

1) Deraf maaſkee Ordet Hvarf 2: circuitus. See Stiernhof de jure Sveon. & Goth. S. 26.

2) Endnu den Dag i Dag finder man blant Almuen paa Landet denne Overtro, som desuden understøttes af fysske Aarsager, da det f. Ex. ikke skal være ligemeget, om et Jøl lægges til paa Ny eller Næ, om et Aar klippes i til- eller aftagende Maaned, om et eller andet Slags Gød lægges først eller sidst paa Maanen o. s. v. Overalt træer jeg, vilde man undersøge Almuens Overtro, den skulle findes mere grundet, end man maaſkee venter.

3) See Lovhistorien 1 Deel, 372 og 373 S. hvor flere Vidnesbyrd findes for, at dette har været almindeligt blant alle Folk af nordisk Oprindelse.

4) Dagen ansaaes som et Tillæg til Natten, siger vor store juridiske Antiquar l. c. De regnede nemlig fra den ene Dags Aften til den anden Dags Aften. Heraf endnu i vore Love den Levning, at Helligdag begynder Løverdags Aften og endes Søndags Aften. Som de regnede efter Nætter ikke Dage, saa regnede de og efter Vintre ikke Somre, fordi Aaret
just

Frihed, er det, at de ikke paa en Gang samles, heller ikke, naar de tilsiges, men baade den anden og tredie Dag gaaer hen, med at samles. Bevæbnede, naar Mængden vil, sætte de sig ned. Præsterne, som endog have Evangsret, paabyde Tausshed. Estrax taler Kongen, eller en anden anseelig Mand, enhver efter sin Alder, eller Stand eller Krigsansæelse, eller Veltalenhed, men mere for ved sin Agtelse at give Raad, end for ved Magtsprog at befale. Mishages Meningen, give de det ved Støi tilkiende; finder den Bisald, slaae de Spydene sammen. Ved Waabengnyet tilkiendes gives det ærefuldeste Bisald 5).

12te Kap

just gik ind ved Vintersolhverf i den hos vore Nid-fædre saa høitidelige Makanat; i hvis Anledning Solen til Hære holdtes den her i Norden aldgamle Julehøitid, som endog Proteus har ved sin Reise her i Norden bemærket, og hvorved Ofringer, Gilder, Dandse, og andre Glædekaber fandt Sted, hvoraf endnu er en Levning de paa Landet brugelige Julelege, dem ensfoldige Landsbyzeloter, der misunde den for sine Medborgere trældende Almue al Fornøielse, ikke endnu have fundet udryddet.

- 5) Dette i vor nordiske Historie saa bekendte Waabengny eller Waabenbrag kunde da udrette det samme som de sølaende Riders Kabinettsordre eller lettres de cachet. Saaledes f. Ex. besluttede Waabengnyet selv imod Kongernes Villie Prindsessens Giftermaale; et stolt Beviis herfor finde vi i den svenske Kong Oluf Svantes Historie, som Waabengnyet tvang til at gifte sin Datter bort. See Snorro G. 217.

12te Kapitel.

Justitsvæsenet.

Og saa Klager fremsføres for en saadan Forsamling 1), og Livssager paadømmes der. Straffene ere forskiellige efter Forbrydelsen. Forældre som Overløbere hænges. Døvne, Feie, og ved Skampletter Udmærkede 2) ned sænkes i Morads og Pøl bedækket med Rids. Ved Livsstraffenes 3) For skiellighed har man til Hensigt, at Misgjerninger ved Straffen bør gøres afskyelige, Skændigheder derimod skjules. Og saa de mindre Forbrydelser belægges med forholdsmæssig Straf af

1) Af disse Forsamlinger, som efter Tacitus's Vidnesbyrd holdtes for baade offentlige og private Sager, have de følgende Eiders Landdage, Rigsdage, Herredage, Parlamenter, og selv vore nu værende Ting deres Oprindelse. Urne - Ting Magelens urnence placitum, Caros urnica concio var saaledes til private som til offentlige Sager, og i Domme affagde paa disse Ting maa endnu søges Oprindelsen til de fleste vore Love. Christiani's Schlesv. Holst. Ges. Erst. Th. S. 386 og 2d. L. S. 165, 166, og 224. See og det 10 Kap. i 1 Bog af Worms Monum. Dan.

2) Ved corpore infames mener Tacitus nok dem, der i Krig sige Blesårer i Roggen.

3) Heel stelden brugtes ellers Livsstraffe hos de Nordiske, men disse Straffes Nødvendighed for visse Forbrydelser var dem dog indlysende.

af et vist Antal Heste og Hvæg. En Deel af Munkten tilfalder Kongen eller Staten, en Deel den Fornærmede eller hans Arvinger 4). I disse Forsamlinger vælges og de Fornemme, som i Distrikterne og Flekkerne forestaae Rettens Pleie 5). Enhver af dem faaer en Zentgreve blant Folket til Raad og for at give Tingen Gyldighed 6).

13de Kapitel.

Lavalders Terminen.

Hverken offentlige eller private Forretninger hies
 vaanes ubevæbnet. Men ingen bær Naaben for
 Staten bevilger det. For selve Forsamlingen
 prydes da den Unge med Spyd og Skiold af en-
 ten

4) Oplysning herom findes i Rothes Nordens Statsf.
 2 Deel i Stykket om Birkeretten.

5) Disse Fornemme have uden Tvivl været de i vor gamle nordiske Historier saa bekiendte Laugmænd, der i hiin demokratiske Forsatning kan ansees som Folketribuner, eller saadanne Mænd, hvis Embeds- pligt det især var, at handhæve mod den Kongelige Magt Folkets Rettigheder, men hvis Embedsoprindelse jeg derfor ikke heller kan tro Schoning og Rothe rigtig have fundet. See Schonings Norges Historie 1 Deel. S. 433 og Rothe l. c. samt Stiernhofs de jure S. & G. p. 49.

6) Dette oplyses ved en af Ludvig den Frommes Love, som siger, at under Gavgerven stod Zentneren.

ten en blant de Fornemme, eller af Faderen, eller en Slægtning. Denne er deres Loga. Dette den første Væ, Ungdommen nyder. Til da ansees de for en Deel af Familien, nu derimod som en Deel af Staten 1). Fornem Fødsel eller Forsædres udmærkede Fortienester berettiger dem endog som unge Mennesker til Forslens Agt 2).

De

1) Nu blev nemlig den Unge myndig, og fik Borgerret. See Lovhist. 1 Deel. 377 S.

2) Uanset fra maa vi ved Tacitus's Fornemme, fornem Fødsel, ikke tænke paa den følgende Tids mægtige Adels, med dennes Eneret til udmærket Rang, Baand, Ordensstegn, høie Øverhedsbestillinger og andre Væsposter, med dennes arvede og medfødte Ret, at despotisere over sine Medborgere, og paa disses Befordring at berige sig. Nei alt for hellig var Folkefriheden da, til at en saadan Adels kunde fundet Sted. Flere Exempler afgiver Nordens gamle Historie: at Odelsbændens Søn kunde, uden Riids Omvele, uden nedrige Kabaler, fort uden saadanne uanstændige Midler, der alt for ofte sværte vore homines novos, naae et ved Statsroret ligesaa vigtigt Sted, som den Jarlbaarne. Men ogsaa er det vist, at Rigdom altid har og altid vil give et Slags Fortrin, som man vel i sin Studerestue kan bortfilosofere, og med Vittigheder bortræsonnere, men som dog vil vedvare, saalænge Staterne vare ved. Adels finde vi derfor Spor til, saa langt op Historien rækker. Det er, Rigdom, betydelig Jordeie, har altid givet Anseelse, men saadan, som gjerne, uden Folkefrihed

De faae Plads blant de øvrige stærke og alt prøvde Mænd, og ingen Skam er det at være i Førsternes Suite 3). Selv i Førstens Suite ere Grader, dem han selv bestemmer. I Suiten selv er der stor Rappen om at faae det fornemste Sted hos Førsten, ligesom mellem Førsterne om at faae den største og raskeste Suite. Denne Ansæelse, denne Styrke, altid at have en stor Hobe unge Mennesker omkring sig, er i Fred en Pragt, men i Krig et Værn. Ei blot hos Landsmænd, men og hos Rabostaterne sætter man en Værd og Stoltthed i Fortrinet, en stor og drabelig Suite skaffer. Saadanne æres ved Gesandtskaber og Foræringer, og oftest ved Ryet allene standse Kriges Udbrud.

14de Kapitel.

Mere om Førsternes Suite.

Naar det nu kommer til Strid, er det for Førsten
frihedens Tab kunde finde Sted. Folkets hellige Billie forkyndet ved høitidsfuld Vaabenbrag bad over Jarlen som over Landboen, skyrede Kongen som Hyrden.

3) Denne Førsternes Suite finde vi under Navn af Huskarle ligeledes omtalt i vor gamle nordiske Historie. Saadanne comites vare de for hvilke Knud den Store gav sin Bitherlagsret. Snorro taler og paa flere Steder om de der paa Sotog fulgte Prindsferne. f. Ex. S. 69 og 89.

sten en Skam at vige nogen i Tapperhed, men for Suiten ikke at ligne sin Første. Er Førsten død, og da forlade Feldtslaget levende, ansees hele Livet igiennem for vanærende og skændigt. Ham at forsøge, ham at beskytte, end for egen drabelige Daad at give ham Æren, er hos dem som Religionspligt. Førsterne stride for Seiren, Suiten for Førsterne. Kalder Fædrelandet i Duale ved alt for lang Fred og Roe, søge de fleste unge Adelige af egen Drift til Rationer, som da have Krig; baade fordi Stilhed er dette Folk modbydelig, og de lettere i Farer kunne udmærke sig, en stor Suite ikke heller uden af Krig og Voldsomheder kan underholdes. Thi som Foræring fordre de af deres Første en Rytterhest, og hiinc blodige seirrige Spyd, og istedet for Sold gives dem en om ikke lekker, saa dog med overflødige Tillæbselser anrettet Kost. Saa let saaer man dem ikke til at pløie Jorden, eller afvarte Nærstiderne, som til at byde Fienden Spidsen, og udsætte sig for Saar. Ja end ansees det for Dovenskab og Dorskhed ved Sveed at erhverve, hvad ved Blod kan avles.

15de Kapitel.

Deres Tidsfordriv.

Fri for Krige dele de Tiden mellem Jagt, Søn, Vden og Lediggang. Alle som ere stærke og fridbare, ligge ørkesløse, overladende Huus og

Arne og Hiem deels til Fruentimmerne, deels til de Ublevede og Svage i Familien, selv ere de ubirksomme. En sær Kontrast i Naturen, et og samme Menneske kan saameget elske Dovenskab, og tillige hade Roe. Det er Skik, at Stederne frivillig og Mand for Mand give deres Første Hjord og Korn, der vel modtages som Foræring 1),
men

1) See Nord. Statstf. 1 D. 38 S. og 2 D. 66 S. Af dette Sted jævnsfart med hvad Tacitus i følgende 43 Kap. beretter om Gotinerne og Oserne, vil man finde et Beviis for Odelsbondens Skattefrihed, ja hvad mere er, man vil herpaa grunde vore nu værende Edegaardes vel og det øvrige fri Hartkorn paa Medborgeres Befolkning usurperede Skattefrihed. Man tillade mig derfor ved denne Leilighed heri at sige mine Tanker, der saa ufuldkomne, dog maafee kunde foranledige Andres grundigere Undersøgelse om denne Sag. At Odelsbonden, Hvalderen, den Jordegne nød fremfor de øvrige Statens Borgere en vis Skattefrihed er umægtelig, men Friheden var uden Tvivl som naturlig Folge af Eiendomsretten; end i Dag nyder Selveieren samme Frihed, da han ikke som Jæsteren betaler Landgilde. Men som vi lidet kiende til den stærne Oldtid, eller sande Odels-tid, da Snorro af vore indenlandske Historiefrivere vel er den eneste, vi herom skal samle noget paalideligt hos; saa troer jeg dog, saameget kan antages som vist, at Odelsmandens Skattefrihed ingenkunde var af det Glans, der kan sættes i Ligning med Eftertidens fri Hartkorn, hvorfor ikke gives den Erstat.

men kommer dog vel tilpaa. Især fornøie dem
 Forøringer fra Nabofolkene, som sendes ikke alle

C 3

ne

katning, Besidderne skyldte Staten for Rettigheder,
 som habes paa Medborgeres Bekostning. Lad der-
 for end Odelsbondens Skattefrihed have været an-
 den, end den, der fulgte af Proprieteten, han besad,
 anden end den, at vilkaarlig Kongebud ikke kunde
 afnøde ham Skatten, den Vaabengnyet ikke havde
 vedtaget, anden end den stolte Rettighed, for Skat-
 ternes rigtige Anvendelse at kræve Regnskab af Sta-
 tens Fogder, uden derfor at udsætte sig for Beskyld-
 ning af Dumdriftig, Oprører o. s. v., om — siger
 jeg — Odelsbonden end nød anden Skattefrihed;
 saa er det dog vist, at denne Statens høiagtbare
 Borger fuldelig gav Erstatning for hvad Skattefri-
 hed, Statskonstitutionen maaſkee tillagte ham, ved
 altid, naar Havens Ild blussede og Budstikken gik
 om, at være rede. Man eftersee vore gamle Krøni-
 ker og gamle Love f. Ex. Uplands lagh. Kunungr Valda
 11 Sluttes. Man giennemlæse dette Lovsted, og
 man domme saa om hin udraabte Odelsmands Skat-
 tefrihed. Thi fordi Loven er samlet i senere Tider,
 hvi skulde den ikke derfor kunde heri afgive et Be-
 viis? Hagen hin Adelskens er det jo og, men hvo
 nægter derfor, at den indeholder Efterretninger om
 meget gamle Indretninger? Man erindre sig nu
 den i gamle Tider saa giængse Giæstning, der, som
 mig af Snorro synes er klart, saa lidet sparede
 Odelsbonden som Kongens eller Kronens Bonde.

At

ne fra enkelte Personer, men endog i Statens
 Navn, som udvalgte Heste, store Vaaben, Smyk-
 ker

At sige derfor, det væsentlige af vore nu værende
 Hovedgaardes usurperede Herligheder, er eet med
 Odelsjords forne Skattefrihed, eet med den fri Jord-
 egnes forne i da værende Statskonstitution grundede
 Herligheder, er — synes mig — at opretholde disse
 det fæle Aristokraties til Folketsfrihedens Nedbrud op-
 satte Stikadser, dem Historikeren, uden Sky for
 hos hine Mægtige at tage gavnlig Indtækt, bør gjøre
 sit til at nedrive. Ja gid vi havde Historikeren
 med en Suhms, en Anders, en Langebeks Indsig-
 ter i Kronikerne og i Lovene, med disses utvættelige
 Flid, og da med Suhms Fryd, ved at tale Folketsfri-
 heds Sag, vel skulle han da vise som grundet i Hi-
 storien, at Skattefrihed, Birketret, Jagtret, Hovetret,
 Stavnssbaand, Tiendefrihed, kort alle disse saa kaldte
 adelige Privilegier, langtifra oprindelig at være no-
 gen Benaadning fra Kongerne, Com og disse kunde
 give saadanne Benaadninger,) meget mere i deres
 Oprindelse ere Usurpationer og voldelige Indgreb i
 Folkets som Forskens Rettigheder. Ja vel tør jeg
 sige, at havde en saadan Historiker dertil med filoso-
 fisk Tænksonhed bemærket Privilegiernes Skadelig-
 hed i det daglige Liv, og kunde han da med filoso-
 fisk Syn lægge Skadeligheden for Dagen, maaskee
 skulle han formaae, hvad selv Kongebud ikke kunde
 magte, at maagen godmodig Stormand villig opof-
 rede Rettigheder kontrasterende med Statsindretnin-
 gens Hovedmed — det almindelige Vel. Man
 tænke sig Rettigheder, Greven og Baronen har som
 Amt

ter og Guldkieder. Nu have vi og lært dem, at tage imod Penge.

C 4

16de Ra:

Amtmand, og hvorefter han er sin egen Øvrighed; man tænke sig Birkeretten, der end den Dag i Dag gjør det vanskeligt for en Udenbirkets Mand, at nyde sin Ret mod en Birkets Bonde, og for denne at nyde sin Ret mod sin Kirkepatron; man tænke sig det deels med deels uden Birkeret Sted findende Saa-
gefald, hvorefter Straffesfrihed saa ofte mod Lovene finder Sted, Straffene ogsaa ofte ubillig skærpes. To Bønder i samme Bye begaae Leiermaal i Ægte-
skab, have altsaa begge forbrudt deres Bo. Med den første en Selveierbonde faaes varlig og lemsæl-
dig, at ikke Staten skal tabe en maafee ellers nyttig Borger for en Forseelse, der dog ikke kan kaldes en
Forbrydelse, som forstyrrer den almindelige Sikker-
hed, hvilken billig burde være Maalestokken for al
Straf. Den anden en Fæstebonde forfølges med
Lovens Strængighed, en Familie bliver ulykkelig,
Staten taber en Borger, men Herskabet faaer ny
Indfæstning, Forvalteren nye Sportler ved Skriver-
penge, Dufører o. s. v. Birkedommeren gjør sig sin
høie Kirkepatron forbunden. Hvilken Uretfærdighed!
Man tænke sig det, at hver Jorddrot ansees i Lovene
som Øvrighed paa sit Gods, ikke at tale om de an-
dre Friheder, hvis Skadelighed og Misbrug end
ikke den godmodige Jorddrot, som altid er nærvæ-
rende, kan afværge, mindre naar han fraværende
maa overlade alt til en vindesyg Leiesvend.

16de Kapitel.

Deres Bopæle og Bygningsmaade.

Det er bekiendt nok, at ingen af de germaniske Folk boe i Byer 1); at de ikke engang taale, Boligerne ligge hinanden nær. Adskilte og Adspredte staae de sig Bopæle, hvor en Kilde, en Eng, en Lund behager dem. Deres Flekker anlægges ikke paa vor Maade af radbiis sammenhængende Huse, men om hvert Huus er et Rum, enten saa de giøre det for Sikkerhed imod Jdsvaade, eller af Uvidenhed i Bygningskonsten. End ikke Stene eller Tegl bruge de, men en ganske raa Materie uden Slyn eller Valg. Nogle Steder opklines med større Flid af en saa fin og glindsende Jord, at den ligner en Malning med Kulører. Som Tilflugt mod Vinteren og Siammessted for Kornet graves Huler i Jorden, der med tøj Gudske bedækkes; det ligger da paa saadanne Steder i Ly for den strange Kulde, og skulle Fiens den komme, røves hvad der ligger aabenlyst, men

1) Stierntof de jure S. & G. p. 47 mener vel det samme gjælder om det egentlige Norden; kan og være, hvad det Indre af Sverrig og Norge angaaer, men her i Danmark sem overalt ved Skandinaviens Strandkanter har nok tidlig været samlede Byer, hvor Soemanden kunde ligge i Winterth, for tidlig om Vaaren at være paa Soen, og hvor han tillige med sit ved Svætoy arlede Guds kunde holde Marked. See Nordens Statsf. 1 Deel 237 S.

det Nedgravede er enten ubekiendt, eller bliver det just, fordi det skal søges 2).

17de Kapitel.

Klædedragten.

Deres Klædedragt er almindeligst en Kappe, som hæftes sammen med en Nalle, eller i Mangel heraf en Torn. Ellers gaae de nøgne, siddende ved Arnen og Ilden hele Dagen. De Rigeste udmærke sig ved en Kiøle, der ikke, som hos Sarmater og Parter, hænger løs, men gaaer tæt om Kroppen og Ledemedene. De klæde sig og i Dyrestind 1), de nærmest Nabredde simpel, men de Indre, som ingen anden ved Handel erhvervet Pynt kiænde, med mere Balg. Vilde Dyr afstrækkes Huden, som de besæe med Pletter og Hude af Dyr fra det ydre ukjendte Osea 2). Kruentimmerets Dragt er den samme som Mandfolkets, kun at hiint ofte bruger purpurfarvet Linnet, og at der ingen Der-

C 5

mer

2) Saadanne Huler eller underjordiske Gjemmesteder har man og kiendt her i Norden. See Snor. ro 146 S.

1) Især Rensdyr, som da fandtes i Lydfkland, ja efter Buffons Vidnesbyrd selv i Frankrig.

2) Disse pragtfulde Pelse have ventelig været af Hermelin, Sobel o. s. v. De andre Dyr, hvis Skind brugtes, vare nok Hårder, som Sølhunde.

mer ere i deres Klæder. Hænder, Arme, endog den øverste Deel af Brystet ere blotte.

18de Kapitel.

Deres Troskab i Egtteskab.

Alligevel er Egtteskab i en saadan Agt hos dem, at de i ingen Deel af Sæderne fortjene mere Roes 1). Thi næsten ere de de eneste blant Barbarerne, som lade sig nøie med een Kone, meget Saa undtagne, hos hvem det dog ikke er af Belslyst men Fornemhed, at de gifte sig med flere 2). Medgift bringer ikke Kongen Manden, men Manden Konen. Forældrene og Brøderne samles for

1) Tacitus vil uden Tvivl sige, at skiont Fruentimmeret gaaer med blottet Bryst, saa irriterer dette dog ikke til uhyggelige Tanker, og man behøver der ikke en Anordning for, at de Fruentimre, der offentlig vise sig, skulde have deres Hals med et Tørklæde bedækket, hvilket man dog i vore Tider har fundet fornødent, See Plakat. 27 Febr. 1784, og det endskiont at de, for hvilke ved lige Leiligheder en blottet Halses Skionheder bleve til Deel, vel mindst burde tiltroes, herved at være blevene forkyrrede.

2) Adam fra Bremen vidner det samme om de Nordiske. See Rothes Lehnsvæsen S. 359 og 360, skiont ogsaa her, som overalt i denne Filosofs Skrifter Forfædrenes Døder mærkes, for at forhoie Kristendommens Virkning, som om Kristuskæren trængte til dette Forsvar.

for at bestemme Gaven 3), der ikke bestaaer i Gruentimmergalanterier og Stads til Bruden, men i Stude, en opsadlet Hest, et Skjold, et Spyd og et Sværd. Paa saadanne Foræringer modtages Hustruen. Bruden igien bringer sin Mand ogsaa nogle Vaaben. Disse Foræringer udgiøre Egetskabets helligste Vaand, dets Mystrier, dets Helligdomme. At ikke Konen skal troe, hun ei behøver at tænke paa Tapperhed, og de med Krige følgende Tilfælde, saa erindres hun ved Bryllupet om, at hun er kommen, for at tage Deel i foreskaldende Møjsommeligheder og Besværligheder, for i Fred og i Krig at taale og bære det samme. Did sigter det Spænd Stude, did den opsadlede Hest, did Vaabnene, som gives. Saaledes bør de leve, saaledes doe 4); de modtage,

3) Stiernhof de jure S. & G. p. 155, hvis Beskrivelse i meget sader med Tacitus's.

4) Flere Beviser afgiver Nordens Oldhistorie paa vore Forsædres urokkelige ægtefabelige Kiærlighed, og ei var det Pral, da Hermothrude sagde til sin Mand Amlet, at det var en stet Kone, der ikke ville doe med sin Mand. See Suhms Historie af Danmark I Tome S. 404. Saxo giver herpaa adskillige Beviser, f. Ex. Dronning Gauhild, som ved sin Mand's Baal dræbte sig selv p. 13. Ja ged kun ikke Esterkommerne heri beskiæmmede dem. I det mindste spaaer jeg mig for Gæderne intet godt af den ordensstridige og ulovlige nu undsnegne Egetskabs Stilsniffe. Der

tage, hvad de ubesmattet og med Ansændighed kan giengive Børnene, af hvem Svigerdotteren tager det, og igien giver Børnebørnene.

19de Kapitel.

Horerie.

Derfor leve de under varnet Kydsfhed, som ikke skamferes enten ved tillokkende Ekuespil, eller
for

Der var en Tid, at de romerske Nationer regnede Mærene ikke efter Konsulern; men efter Mændene, de havde været i Ægteskab med. Dog Ægteskabernes Ringegættelse var og een af de sær mægtige Marsager til Roms Undergang. Det siger Montaigneu. Ja gid Filosofer som Boje, Gamborg og Treschow heri uden Sky ville sige os deres Mening, var den end kontrasterende med formaaende Mærse-
naters; ere disse oplyste, altsaa fornuftige, kunde de ikke vredes over Andres deres modsatte Meninger. Hanc veniam petimus damusque vicissim. Jeg skulle imidlertid have mindre mod disse Skilsmisser, naar kun det ikke tilfodes de vilde, at træde i nye Ægteskaber; man nægte Bedkommende denne Tilladelse, og heel færre vilde sandelig Skilsmisserne vorde, om de end skulle vorde flere end Kristian den Femtes Lovs 3 = 16 indeholder, en Lov vel indeholdende kanoniske Grundsaetninger, men dog vist og robende megen Klogskab. Vist er der, at de af disse Skilsmisser flydende Ulykker ere store, men sær for Gruentumret, naar med Skilsmissen er forbunden Ret til at træde i nyt Ægteskab.

forførende Selskaber. Af Elfskovsbilletter 1) vide hverken Mandfolk eller Fruentimre. Saare fælden er og Utroskab i Egtteskab hos dette talrige Folk. Straffen skeer strax, og hører Mændene til 2). I Frændernes Overvarelse jager Manden en saadan Kone nogen og skallet paa Døren, og hele Grandelauget igiennem forfølger han hende med Pidsken 3). Thi for den salbudne Kydsfhed er ingen Pardon. Et Skionhed, ei Ung:

1) Saaledes oversætter jeg *literarum secreta*; thi at de tydske som de egentlige Nordiske i Tacitus's Tid ganske ikke skulde have kiendt Bogstavskrift, kan jeg saameget mindre indbilde mig, som endog i de gamle Sange Odin hiin gamle tillægges Runeskrifters Opfindelse. See Bartholini *Antiq. Dan.* L. III. c. 2. p. 646. Suhm de Nord. Folks Opr. 6 Kap. 7 §. Schmidts *Gesch. der Deut. S.* 28. Ellers skal M. L. Königsman i sin *Disp. de origine literar. amatar.* Kilon. 1708 have beviist, at *literarum secreta* ere hemmelige Aarsigheds Breve; og J. F. Gronov har beviist det samme.

2) Bore gamle danske Love ligesom de tydske have altid meget rigtig anseet Horerie som en privat Forbrydelse mod Manden, som derfor ene havde Ret at paatale samme, og derfor tillagtes vffe Boder af Hørfarken, for at formilde Hænnen Manden kunde tage, og hvoraf 6 — 12 — 4 endnu er en Levnning. Lovhist. 1 Deel S. 360. See Rothe om Lehnsvæsen S. 394.

3) Den saa kaldte hellige Bonifaz fortæller det samme om Saxerne i sin Tid.

Ungdom, ei Midler gifte en saadan 4). Thi der miler man ikke ad Laster, og at forføre eller forføres kaldes ikke moderne Galanterier. End lykkeligere ere de Stater, hvor kun Jomfruer staae Brud, og Haabet og Ønsket om at vorde Kone kun een Gang opfyldes. De saa saaledes kun en Mand, som et Legeme, et Liv, saa ingen videre Tanke, ingen Attraa maa finde Sted, og elske ham ikke som Mand, men som deres halve Liv. At bestemme Børnenes Antal, eller dræbe nogen af dem, holdes for en Skam, og gode Sæder formaae der mere, end andensteds gode Love.

20de Kapitel.

Børneopdragelsen.

Nøgne og Smudsige 1) vore hver Families Børn saaledes op til de Lemmer og Kroppe, vi beundre. Enhver Moder dier selv sine Børn, dem

4) Infami og Arveløshed var efter de gamle svenske Love Hoerkonens visse Straf. See Stiernhof de jure Sveon. & Goth. p. 320.

1) Reentlighed er saa vigtig en Deel af en god fysiſk Opdragelse, da de Nordiske ere desuden saa lidet berygtede for Skidenhed, at meget mere Gæben skal være en teutonisk Opfindelse; saa Tacitus's sordidi vel ikke egentlig kan forstaaes om Skidenhed, men snarere, tænker jeg, han herved vil give tilkiende, at de ingen synderlig Pynt brugte.

dem hun ikke betroer til Piger og Ammer. Frie og Trælle stielnes ikke ved fiælen Opdragelse. Mellem det samme Dørg, paa samme Jordplet leve de til Alderen giør Skilsmisse, og Tapperhed udmærke de Frie. Eildig besatter Ungdommen sig med Kiærlighedsfager, usvækket er derfor den mandbare Alder 2), Pigerne haste ikke heller. eens i Alder, eens i Vext parres de lige stærke, saa Børnene bære Vidne om Forældrenes Styrke. Søstrebørn holdes hos Morbroderen i samme Hæ, som hos Faderen 3). Mogle ansee endog dette Slægtskab som helligere og stærkere, og vil derfor helst have dem til Gidsler, som om de troere og vidtloftigere forbinde Familien. Sine Børn ere dog

2) Efter Casars Vidnesbyrd anfaaes det som uanstændigt for et Mandsperson, for sit tyvende Aar at have Omgang med noget Fruentimmer. En Skik der synes saa meget at harmonere med Naturens fysiske Orden. Ja hvor ofte have Oldfædrene grebet Naturen i sit Lob, naar Efterkommerne moissommelig og vidtseftig og skundom endda forgiæves maa studere sig den til. — Uden Tvivl er ellers Tacitus's Mening her, at Ungdommen ikke befattede sig med Lætermaal, og derfor som Ungkarle besæge Brude-sengen.

3) Den ældste Broder var nemlig sin Søsters Værge, naar deres Fader var død, han maatte underholde hende, til hun blev gift, han maatte kasse hende gift, og blev igien hendes Værge, om Manden døde; hun anfaae ham derfor som sin Fader, og han igien hende og hendes Børn, som sine Børn.

dog hvers Arvinger, og Testamente har ikke Sted 4). Ere ingen Børn, da ere Brødre, Farbrødre, Morbrødre de nærmeste Arvinger. Jo flere Brønder, jo større Antal Beflægtede, desto ærbørdigere Alderdom, og man sætter ingen Priis paa at være barnløs.

21de Kapitel.

Mandehod. Giæstfrihed.

Man maa ligesaavel tage Deel i sin Faders og Slægtnings Uøenskab, som Venkab 1). Dog ere Uøenskabere ikke usorfontlige. Et Drab be-

4) Ikke heller efter vore ældste gamle Danske, som overalt de nordiske Love fandt Testamenter Sted. See Lovhist. 1 Deel S. 376, 466, og 483. Kun derfor under mange Indskrænkninger, som tildeels endnu finde Sted i vor Lovgivning, node de Bergeret i Norden. Stiernhof de jure Sveon. & Goth. p. 179 & 180, hvor dog nok den anførte Aarsag, hvi en Eng ikke maatte give saa meget bort som Krist, tanquam eum, qui minus parare possit, etiam minor deceret liberalitas, neppe er rigtig; da Aarsagen til disse Indskrænkninger vel ene ligger i de Geistlikes Gierrighed, som lettere seirede over en Doende end over den Gande; hvorpaa endnu 2 — 7 — 6 og 2 — 22 — 38 i Kristian den Femtes Lov er Beviis.

1) Derfor fik og alle den Drabtes Brønder Deel i Mandehod, ligesom og alle Drabsmandens Brønder maatte

udrede

des 2) med et vist Antal af stort og smaat Dvæg, og Boden tilhører den hele Familie. En for det Offentlige nyttig Indretning, da Uvenskaber ere saa farlige formedelst den hærskende fri Tænke- maade. Intet andet Folk er saa selskabelig og gjæstfri. Man modtager efter Evne paa bedste Maade ethvert Menneske, og holder det for Synd, at lukke Døren for nogen. Naar Levnetsmidler slippe her, saa er den der nys var Vært, Veiviser og Ledsager, og ubudne — det siger intet — gaae de til næste Huus, og modtages med samme Høf- lighed. Bekjendte eller Ubekjendte gjør Gæster- retten ingen Forskiel paa. Forlanger den Rei- sende noget, da byder Skif at give ham det, og gjænsides Tienstagtighed vises, om man fordrer det. De tage gierne Foraringer, vredes dog ikke, om de ingen faae, de holde sig ikke forbundne ved dem. Omgangen mod Gæster er høflig 3).

22de

udrede de to tredie Dele af Mandeboden; en Ind- retning saa gammel, at anden Valdemar ved sin billigere Anordning ikke kunde faae den forandret. Lovhist. 1 Deel. 235 S.

- 2) Denne Mandebod, Ettebod, Saxernes Mægbot — Mannbot finde vi i de ældste danske, svenske, norske, saxiske, frisiske, langobardiske, saliske, ripuariske, fort alle nordiske Love. Selv Kongerne maatte underkaste sig denne Bod. Oluf Tryggvesson tilbød saa- ledes Jærnskiægs Brænder Bod, Snorro S. 157.

- 3) Hvor berømte vore nordiske Forsfædre vare af deres Gæst-

22de Kapitel.

Deres Gilder.

Strax efter Soonen, der gierne varer til op paa Dagen, bade de sig, oftest i varmt Vand, da det hos dem for det meste er Vinter. Efter Badet spise de. Enhver har sit Sæde og sit Bord for sig selv. Derefter gaae de til deres Forretninger, og ligesaa til Gilder 1), og det bebødne. At

drikke

Giæstfrihed, veed hver og een, der kun veed lidet af vor gamle Historie. Ogsaa derfor roses den navnkundige Stærkodder, at han holdt strengt over Giæsteretten, Saxo Lib. VII. Ja at giæste Fremmede var, som Ancher erindrer i Lovhist. 2 D. 51 S. en Pligt, hvoraf siden Giæstgivergaarde og Kroer have deres Oprindelse. Thi da i Middelalderens urolige og voldsomme Tider denne Giæstning udartede til Vold, forordnede allerede i det 13. Sækel Erik Glipping visse Kroer, hvor den Rejsende for Betaling kunde faae det Fornødne. Saa gammel er Indretningen med vore Giæstgivergaarde og Kroer, at man vel maae undres, den ikke er kommen videre, end at man i Jylland, sær dens vestre Kant, endnu kan reise en heel Dag, uden at treffe en Kro, hvor man kan faae et driffelig Glas M, mindre anstændig Matteln, endnu kan komme i de vore Riidseder, og af Mangel paa Giæstgivergaarde udsættes for at ligge paa Gaden.

1) Heraf vel de siden i Middelalderen saa bekiendte Gilder,

drikke den hele Dag og Nat i et væk, er ingen Skam. Jævnlig — som sædvanlig mellem Svirende — forefalder Strid, der sielden endes ved Mundkiæbten, men oftest med Drab og Saar. Over Forlig mellem Uvenner, over Giftermaale, over Forstevalg, over Fred og Krig beraadslaas der som oftest i Gilderne, som om Sindet til ingen anden Tid var enten saa aabent for Ketskaafsenhed, eller varmt for store Anslag. En Mafion, der ikke har lært Trædsfhed og Forstillelse, aabner paa dette fri Sted sit Hiertes Lønfamre. Hvad derfor enhver frit og aabenhjerted har udladt sig med, foretages igien anden Dagen, og meget passende ere Tiderne til begge. De beraadslaae, naar de ikke kan forstille sig, men beslutte, naar de ikke kan feile.

23de Kapitel.

Deres Drik og Mad.

Deres Drik er Gaften af Byg eller Korn, hvis Tillavning er en Efterligning af Viin. Dog anskaffe de sig ogsaa Viin, som boe Floden nærmest. Deres Føde er simpel. Skovæbler, færst Wildt, Ost. Hungeren stille de uden Anretninger, uden Kryderi. Tørst kunne de ikke saa vel taale. Foier

D 2

man

Gilder, hvis Begyndelse rækker op i fiærnest Oldtid. Snorro fortæller saaledes: at Sivart Thornsen, Piont klistnet, vedblev dog Stikken, at holde Gilder.

man deres Drifkelyst 1), ved at iklænke saa meget, de forlange, overvindes de lige saa let ved denne Udsvævelse, som ved Naaben.

24de Kapitel.

Deres Skuespil, og Leeg.

De have kun et Slags Skuespil, som i alle Forsamlinger er et og det samme. Nøgne unge Personer, som ere de, der opføre dette Spil, kaste sig springende ind blant dragne Kaarder og Sværd. Øvelse opfandt denne Konst, og Konsten igien det Gierlige i den. Dog gjøre de sig heraf ikke nogen Fordeel, eller tage Betaling. For den dumdriftigste Spøg er Tilskuernes Kornzielse Belønning nok. I deres Spil — som er meget at undre — vise de Vedrue og Alvorlige saadan en Forbovenhed i Gevinst og Tab, at naar alt er tabt, sætte de tilsidst Frihed og Kroppen selv paa sidste Kast. Frivillig gaaer den Tabende i Trældom. Skönt yngre, skönt stærkere, finder han sig dog i at bindes og sælges. Saadan haardnakket Standhaftighed vise de endog i en flet Sag.

1) Saa langt Historien rækker, spores Nordboens i Klimatet som i Levemaaden grundede Drifkelyst. Man see Snorro S. 419, 519, 672, 778 og mange flere Steder. Erik Tiegod kiendte derfor sine Landsmænds svage Side, da han næst Trofæd tilraadede Varangerne især Vdruelighed. Saxo S. 206.

Sag. Det kalde de Redelighed. Trælle paa denne Maade erhvervede borttustes for at Skammen over en saadan Seier kan glemmes.

25de Kapitel.

Deres Trælle og Frigivne.

De øvrige Trælle have ikke, som vore, bestemte Forretninger i Huset. Enhver har sit eget Huus og Hiem 1). Husbonden paalægger ham som sin Landbo noget vist Korn, eller Dvæg, eller Klæder, og i disse Stykker maa Trællen lyde. Hushets øvrige Syssler besørger Konen og Børnene 2). At slaae en Træl, eller ved Baand og

D 3

Arbeide

1) Saadanne vare de Erlings Trælle, af hvilke Asbjørn fiobte Korn og Malt. Snorro.

2) Rothe i Bogen om Lehnsvæsenet S. 306 mener, Tacitus feiler, naar han her ikke taler om Hus-trælle, der rimelig og have existeret. Ogsaa troer jeg, at blant disse Trælle have været Handværkere. I det mindste taler de burgundiske, saliske, alemanniske og flere tydske Love om Trælle, der vare Smede, Skrædere, Kofke o. s. v. Saaledes have vel og de Trælle, Bisp Vilhelm befol at giøre sig en Vig-kiste, været Handværksfolk, Saxo S. 192, ligesom og de Esbern og Snurs Dienere, der bleve satte til at nedrive Afgudsstøtten Svantevit, saa den ikke skulle giøre Skade. Saxo.

Arbejde tvinge ham, er usædvanligt 3). Det
 skeer ofte, at de dræbe ham, dog ikke efter nogen
 Lov, eller som Følge af Trældommen, men i Hids-
 sigthed og Brede, som en anden Fiende, kun at
 det skeer ustraffet. Forskiællen mellem Trælle og
 Frigivne er ikke stor 4). Siælden have de noget
 at sige i Huset, aldeles intet i Staten, undtagen
 hos de Folk, som have Konger. Thi der kunde
 de stige op over de Fribaarne og over de Adelige 5);
 hos

3) Uægtelig har de Nordiskes Omgang med deres
 Trælle været meget mild; Ammianus Marcellinus
 og flere de Gamle bekræfte det; Suhm de nord. F.
 ældst. Opr. S. 39. Denne milde Omgang er og
 saa meget rimeligere, naar erindres, hvad Tacitus
 i foregaaende 20 Kap. beretter om de Fries og Træl-
 lenes fælleds Dødsøvelse, og man saa erindrer sig,
 hvad Indtryk Alderdoms Bekendtskab gjør. Vel
 nægter jeg ikke, at som endnu i vore Tider Borger-
 lige og Adelige fra Barnsben opdragne sammen,
 siden blive fremmede for hinanden, naar Fødselen
 begynder at reise sit unaturlige Skillerum, og den
 Borgerlige maa finde sig i altid at være Subal-
 tern i de Statens Embeder, den Adelige strax til-
 træder som Superior, saaledes og den Frie ofte kan
 have glemt sin Ungdoms Ven og Legekammerat;
 dog troer jeg, at naar Trælle hos de Nordiske mis-
 handles, vare det tiest Trælle erobrede i Krig.

4) See Nordens Statsforsatning 1 Deel 28 S.

5) Naar Tacitus her nævner Adelige, som een fra de
 øvrige Frie forskiællig Stand, da følger han sit Lands
 Ideer,

hos de Dørige ere de Frigibnes ulige Vilkaar Be-
viis paa deres Hævd over Friheden.

26de Kapitel.

Nager. Agerbrug.

At aagre eller tage Renter, er ubekiendt, og
skeer derfor mindre, end om det var forbudet.
Jordene indtages af den hele Nation torpeviis
i Forhold til de Dyrkendes Antal, og deles strax
efter Stand og Værdighed. Overflod af Jord
gjør Delingen let. Marligen omskifte de Markene,
da en ligger over 1). Thi deres Glid kappes ikke
med deres Jords Frugtbarhed og Størrelse, saa
de skulle anlægge Frugthaver, inddele Enge, eller
vande Lyskorterer. Kun Korn forlange de af
Jorden. Derfor har Aaret hos dem heller ikke
saa mange Dele. Vinter, Baar og Sommer
kiende de, og have Ord til. Høst kiende de hver-
ken af Ravn eller Gavn 2).

D 4

27de

Ideer; thi i Tacitus's Tid allermindst var paa Fri-
e og Adelige ingen Forskiel. Nordens Statsf. S. 121.
See Anmærk. til 13 Kap.

1) Med Nothe kan jeg ikke indsee andet, end at her ta-
les om Brakmarker See Lehnsvæsen S. 99 til 103.

2) Selv Engellænderne have derfor intet nationalt Ord
til Efteraaret, som de kalde Autum, og det tydske
Herbst, Engelfmandens Harvest betegner oprindelig
Høsten, ikke Aarstiden.

27de Kapitel.

Deres Liigbegiængelser.

Ved deres Liigbegiængelser er ingen Pragt 1). Det iagttages allene: at berømte Mænds Liig brændes med et vist Slags Træ. Baalet opdynes hverken med Klæder eller lugtende Sager 2). Enhver brændes med sine Baaben, stundom og med sin Hest. Paa Graven opreises en Græshøi. De store og mæisomt udarbejdede Vresstøtter foragte de, som til Besvær for de Døde. Graad og Hulen ophører snart, Sorg og Bedrøvelse slis dig. For Fruentimre er det anstændigt at klage, for Mænd at ihukomme.

Dette er hvad jeg i Almindelighed veed om alle Germanernes Oprindelse og Sæder. Nu vil

1) Hvad Tacitus her beretter om de simple Liigbegiængelser, maa nok forstaaes i Ligning med Romernes kostbare Liigprofessioner. Thi rige og udmærkede Mænd begroves hos de Nordiske med megen Kostbarhed. Saaledes fortæller Snorro G. 8 om et stort Glæstebud eller Arbeal, som holdtes ved Odins Død. Særo i 8 Bog og paa flere Steder taler og om sær vrægtige og kostbare Liigbegiængelser. Arngrim Jónas beretter og efter de islandske Sager om tvende Brødre, der ved deres Faders Begravelse beværteede 1200 Personer.

2) Efter Snorros Beretning troedes, at jo kosteligere Liig den Afdødes Liig brændtes med, jo rigere blev den Afdøde i den anden Verden.

vil jeg give Efterretning om enkelte Folkeslags Indretninger og Forsatning, saavidt som de afvige fra hinanden, og hvilke der ere flyttede fra Germanien til Gallien.

28de Kapitel.

Gallernes Udvandringer fra Gallien til Germanien.

At Gallerne tilforn have været mægtige, beretter den store Forfatter Julius. Det er derfor troligt: at Gallerne ogsaa ere gangne over til Germanien. Thi hvad Hinder kunde en Aage gjøre, at som ethvert Folk voxte til, det da indtog og skiftede Bopæle, som endnu vare fælleds, og ikke af nogen Regiering deelte? Derfor boede Helvetierne mellem den herkynske Skov 1), Rhinen og Mainstrømmen, længe hen boede Bojerne, begge galliske Folk. Navnet Bojerner er til endnu, og vedligeholder Erindringen om Stedet, skjønt det har skiftet Beboere. Men om Avariskerne ere flyttede over til Pannonien fra Oserne, et tydsk Folk, eller Oserne til Germanien fra Avariskerne, da Sprog, Sæder og Forsatning hos begge ere eens, vil være vanskeligt at afgjøre, siden Fordels og Besværligheder vare under fordums lige Trang og Frihed ogsaa paa begge Nabreder lige.

D 5

Trebe

1) Nemlig Borchmerwald, Bojernes ældste Sæde, Suidas de N. Folks Opr. 245.

Treverierne og Meooverne ere endog stolte af deres tydske Herkomst, som om dette ærefulde Slægtstam kunde stille dem fra de doovne Galler. Ved selve Rhinens Aabred boe uden Tvivl germaniske Folk: Bångioner, Triboser, Remeter. End ikke Ubierne, skjønt de have fortient at ansees for en romersk Koloni, og bør efter deres Stifter kaldes Agrippiner, skamme sig ved deres Herkomst. De kom fordmum herover, og efter givet Prøve paa deres Trofast, satte man dem ved Rhinbreden, for at staae imod, ikke for at indsluttes.

29de Kapitel.

Bataverne og Mattiakerne.

Bataverne ere de mærkeligste af alle disse Folk for Tapperhed. De beboe ikke saameget af Aabredden, som meest en De i Rhinfloden. De ere en fattig Folkstamme, gangne formedelst Opror hiemme til disse Boepæle, i hvilke de siden bleve indlemmede i den romerske Stat. Vrestegnet for dette gamle Forbund er til endnu. Thi de ydmuges ikke ved Skatter eller udsues af Oppebørsels Betiente. Frie for Lynger og Paabud, og kun bestemte til Feldtslage, gaaumes de ligesom Geværer og Vaaben til Krig. Paa samme Fod holdes Mattiakerne i Lydighed. Thi det romerske Folks Storhed har alt udbredet sit ærefulde Herredomme paa hiin Side Rhinen og de gamle
Grænde.

Grændser. Saaledes have de sit Sæde og Boelig ved deres Nabred, men deres Sind og Hu staae til os. I øvrigt ligne de Bataverne, uden at deres Jordbund og Klima gjør dem end stridbarere. Dem som dykke Dekumatjordene, skiont de boe paa hiin Side Rhinen og Donau, vil jeg ikke regne blant Germaniens Folk. Thi gallisk Trods, som af Armod var fæst, indtog de Pladse, der endnu ikke vare i vis Eie. Ru ester at Grændser sat, og Garnisonen er fremrykket, ansees de som Forpost i Riget, og en Deel af Provindsen.

30te Kapitel.

Katterne.

Paa hiin Side disse boe Katterne 1), hvis Boeræle begynde fra den herkynske Skov, mindre fugtige og platte, end de øvrige over Germanien adspredte Stæder. Thi steile vedblive Høiene at være, og meget langtsomt tage de af, og Skoven Herkynien begynder og ender med sine Katter. Haardsøre ere deres Legemer: stærke Knokler, barsk Mine, og usædvanlig Ild i Sielen. De have, som Germaner, megen sund Fornuft og Vid. De Fortrinligste bestikke de til Anførere, de lyde deres Foresatte, iagttage Orden, kunde dæmpe Hidsigheden i Anfaldet, udstille Poster om Dagen,

1) Nærmest fra Katterne nedstamme de nu værende Hesser.

Dagen, og forskandse sig om Natten; de mistvibte Lykken, Tapperhed ansee de for sikker; og det som er siældnest, og ei uden ved stræng Disciplin kan læres, de stole mere paa Anføreren end paa Armeen. Al Styrken er hos Fodfolket, som de foruden Vaaben belæsse og med Værktøi og Levnetsmidler. Andre synes kun at gaae til en Træfning, Katterne til Tog. Streiferier og uhjælpelige Træfninger vove de sielden. Paa Rytteriets Styrke kommer det egentligst an, hastig at seire, hastig at vige. Denne Hurtighed ligner Frygt, at blive paa Stedet synes at røbe Standhaftighed.

3 Ite Kapitel.

Katternes Tapperhed.

Hos de andre germaniske Folk er det sieldent, og kun efter enhvers eget Indfald, derimod hos Katterne en almindelig Skik, at de fra Ungdommen af lade Skiæg og Haar vore, og først, naar en Fiende er dræbt, aflægge de denne ved Tapperheds Løfte selv paalagte Dragt. Naar Blod er udøst og Bytte giort, blotte de først Panden, da først have de fortient at fødes, og giort sig Forældre og Fædreland værdige. Doone og Geie beholde sin urene Dragt. Enhver tapper Mand bærer en for dette Folk ellers skændselsfuld Jærnring som et Fangebaand, indtil han ved en Fiendes Nederlag befrier sig derfra. De fleste Katter optage

tage denne Dragt. Som Oldinge vise de sig ved denne Tapperheds Udmærkelse for Kiender saavel som Paarørende. Alle Trefninger begyndes af dem. De staae altid i forreste Geled, og skræmme ved deres Udseende. Thi end ikke i Fred er deres Ansyn mildere. Ingen har selv Huus, eller Jorde, eller nogen Familiebekymring. De underholdes af hvem de komme til. Osle med Andres, Foragtende deres Eget, indtil kraftløs Alderdom gjør dem for svage til denne stränge Tapperhed.

32te Kapitel.

Uspierne. Tenkterne.

Uspier 1) og Tenkter 2) boe nærmest Ratterne ved Rhinen, hvor den begynder at løbe stadig i sin Kende og er stor nok til at være Grændse. Foruden det at Tenkterne have den sædvanlige Tapperheds Roes, ere de ogsaa ypperlige til Hest. Ratternes Infanteri er ikke mere berømt end Tenkternes Kavalleri. Denne Indretning skyldes Forsædrene, Efterkommerne have vedligeholdt den. Deri bestaaer Børnenes Leeg, deri Ungdommens Rappen, deri vedblive de Gamle. Til Familien,

til

- 1) Uspierne menes at have boet i Kleve og det Münsterke.
- 2) Tenkterne i det Paderborniske, Waldeckiske, og Greveskabet Lippe.

til Huset, og til Arvegodset hører Hesten. Sønnen arver den ikke, som det Øvrige, efter ældst Alder, men som han er bedst og modigst i Krig.

33te Kapitel.

Brukter. Chamaver. Angrivarier.

Efter Tænkerne traf man tilforn Brukterne 1); nu skal Chamaver og Angrivarier være flyttede did ind, efter at have fordrevet ja ganske udryddet Brukterne, og det med Nabofolkenes Samtykke, som enten gjorde det af Overmod, eller af Lyst til Bytte, eller det skedte ved Gudernes Nødest for os. Thi end ikke Synet af Feldtslaget blev os misundt. Flere end 60,000 af Brukterne faldt, ikke ved vore romerske Vaaben og Pile, men, det som er stoltere, de faldt ved indbyrdes Tvedragt, os til et fornøiende Spektakel. Gid dog mellem disse Folk maatte vedblive, om ikke Kiærlighed til os, saa i det mindste indbyrdes Had, siden Lykken dog ingen større Tjeneste kan vise os nu, da vor Stat trues med Undergang, end at sætte Splid mellem vore Fiender.

34te Kapitel.

Dulgibiner. Chasuarer. Friser.

Dulgibiner, Chasuarer og andre ikke synderligt bekiendte

1) Uden Tvivl i Nærheden af Grissland mellem Ems og Rhinen.

bekjendte Folk, indsværre Angrivarerne og Chamaverne bag fra. Foran møde Friserne 1). I Forhold til deres Kræfter har man kaldt dem de større og de mindre Friser. Begge Rationer have Skyts af Rhinen lige til Oseanet 2), og omgive desuden meget store af romerske Flaader beseilede Søer. Ja selv Oseanet paa den Kant have vi besøgt. Og Rygtet siger, at Herkules's Støtter 3) endnu der findes, enten saa Herkules virkelig har været der, eller vi ere vant til, at henseøre Alt, hvad der er prægtigt, til hans Forherligelse. Drusus Germanicus manglede ikke heller Mod til at reise hid, men Oseanet forbød ham videre at undersøge baade det selv og Sagnet om Herkules. Siden har ingen forsøgt det, og man har anseet det for helligere og ærbødigere, at troe Gudernes Handlinger, end at udforske dem.

35te

1) I det nuværende Holland, Vest- og Ostfrisland.

2) Ved Oseanet her forstaaes rimelig ikke det store Vesterhav, men kun den Deel deraf, som strøder op til den nordvestlige Kant af Tydskland, Sønden for Elben. See det Kiøb. lærde Selskab. Skrift. 9 D. 296 S. (v)

3) Herkules's Støtter har maaskee været Bugten mellem Lindesnæs og Skagen, isald ellers — som jeg meget skulle tvivle om — disse Støtter nogensinde have været til, eller noget vist Sted derfor er anseet. See det Kiøbenh. lærde Selsk. Skrift. 1. c. S. 156 og Suhm om de Nord Folks Opr. 4 Kap. 4. 5.

35te Kapitel.

Chaucer.

Sidtil have vi lært at kiende Germanien mod Vesten. Mod Norden trækker den sig i en stor Bøjning 1) tilbage. Først komme Chaucerne 2), et Folk der tager sin Begyndelse fra Friserne, og gaae langs Kysterne et Stykke op i Landet forbi alle de Folks Grændser, jeg nu har omtalt, og rækker tilsidst i en Bugt om til Ratterne. Saa-
dan en Landstrækning ikke allene eie Chaucerne, men de virkelig fylde den. De ere det anseeligste Folkeslag blant Germanerne; og ønske helst at forsvare sin Storhed ved Ket. Levende stille og for sig selv kan hverken Sierrighed eller Alsmagt faae dem til at anfælde nogen med Krig. Ikke hufere de med Roven og Plynderen; og det er et fortrinligt Beviis paa deres Tapperhed og Kræfter, at de, uden at bruge Forurettelser, have stedse Overmagten. Alle have de dog Vaabnene i Beredskab, og, hvis det udfordres, ogsaa en Armee.

1) Tacitus — efterat have gjort Luren mod Vesten — vender sig nu mod Norden, og opregner de Folk, som boede Norden for de før opregnede, først dem i den store Bøjning af Landet eller Bugt af Germanien, som strakte sig fra det nuværende Ostfrisland omtrent, og saa videre Nord og Øster paa, alt indtil Elben.

2) Waaskee i Ostfrisland, det Bremiske, Minden og i Oldenborg.

Armeer. Et stort Antal have de af Heste og Mænd, som ogsaa i Fred ere uanfundige.

36te Kapitel.

Cherusser. Foser.

Med Siden af Chancerne og Ratterne have Cherusserne 1), siden de af ingen bleve udæskede, næret en alt for lang og dødsiggjørende Fred. Dette har været mere behageligt end trængt. Thi mellem Overmodige og Stærke er Freden usikker; hvor Retten er i Spydstagen, der er det kun den Stærkere, som kaldes beskeden og god. Saaledes de fordom brave og reiskafne Cherusser kaldes nu feige og dumme. Men de seierrige Ratter blev Lykken regnet til Forstand. Cherussernes Undergang har og haat Indflydelse paa Foserne 2), et

Raboe

1) I det Hannoveriske og paa Hartz.

2) Meget uenige ere Stribenterne om at bestemme hvem Foserne have været. At Tacitus her skulle være bedørvet, saa istedet for Fosi skulle læses Sarones, synes mig med Guhm at være for raak giættet, See Gudelæren S. 204. Uden Tvivl have de boet i det Bremiske, og rimelig dog været en Green af Saronerne, der maaskee oprindelig have faaet Navn af Fosetos Dyrkelse. Guhm om de Nord. Folks Oprind. 8 Kap. s. 23. Den store Leibnitz vil, at Fosi skal have Navn af Sloden Fusi i det Hildesheimiske, fordi de — som han formodede — der boede.

Maboefolk, der tog lige Deel i deres Ulykke, end
 skönt de havde haft mindre i Lykken.

37te Kapitel.

Cimbrer.

I den samme Hæbucht af Germanien tæt ved
 Oseanet boe Cimbrerne, nu en Stat 1) af liden
 Omfang men stor Anseelse; om hvilken Sporene
 vidt og bredt kan sees endnu, nemlig Leirene og
 Pladserne 2) ved begge Aabredde, af hvis Om-
 fang man endnu kan kiende Folkets Mængde og
 Magt, og Rygtets Troværdighed om deres store
 Armee. Vor Hye var 640 Aar gammel, da
 Cimbrernes Krigte først rygtedes under Cæcilius
 Metellus's og Papyrius Karbas Konsulat. Regne
 vi herfra til Trojans andet Konsulat, saa faae vi
 en Ræd af næsten 210 Aar. Saalænge maa
 man være om, at overvinde Germanien. I
 dette Mellemrum have begge Parter tilføiet hin-
 anden stor Skade. Ikke Samniter, ikke Karta-
 genienser, ikke Spanier, eller Galler, ja end
 ikke Parter have tiere givet os Paamindelser. Selv
 Arsafidernes Kongerige var mindre vanskelig at
 under-

1) Cimbrerne have da, som Schoning smukt viser,
 boet Sonden for Elben.

2) Næmlig Volde eller høje Steenmure, der vare satte
 ved begge Sider af Rhinen; thi dens Bredde mener
 Tacitus, naar han taler om Aabredde.

underkue end Germanernes Frihed. Thi hvad andet end Crassus's Nederlag kan bebreides os af Orienten, der dog selv mistede Pakorus og maatte give efter for Ventidius. Men Germanerne, foruden at have deels paa Flugt drevet, deels fanget Carbo og Cassius, og Skaurus Aurelius og Servilius Cæpio, ligesom og Markus Manlius, har de tillige skilt det romerske Folk ved fem konsulariske Armeer, og ved Varus og hans tre Legioner. Ikke heller har Kajus Marius i Italien, den hellige Julius i Gallien, Drusus, Nero og Germanikus ustraffede drevet dem tilbage til deres Pladser. Cæjus Cæsars græsselige Trudsfler bleve snart til Spot. Derpaa havde vi Roe, indtil de, benyttende sig af vor indbyrdes Uenighed og borgerlige Krige, anfaldt vore Legioner i deres Winterquarteer, og fik Mod paa Gallerne selve. Atter drevne derfra tilbage, ere de i senere Tider mere triumferte over, end underkøvnede.

38te Kapitel.

Guever.

Nu at tale om Gueverne 1), der ikke som Ratterne og Tenkterne udgjøre et Folk. Thi de be-

E 2

sidde

1) Gudm vil, at Gueverne egentlig vare de samme som Hermionerne, og da de boede adspredte i Tydskland lige fra Elben til Reichselen, saa er det vanskeligt, at angive deres egentlige Landstrækning.

Mabot

stodde den største Deel af Germanien, ere deelte i særskilte Folkeslag, der have særskilte Navne, skønt de under eet kaldes Sveber. Dette Folk skælnes sig derved, at de opbinde Haaret, og slaaer en Knude paa det. Herved skilles Sveberne fra de øvrige Germaniens Folk, herved de Frisbaarne blant Sveberne fra Trællene. Hos andre Folk, uden de enten ere Sveberne beslægtede, eller (som ofte skeer) for at efterabe dem, finder man det sieldent, og kun hos Ungdommen. Men Sveberne lige til den graa Alder stryge det stride Haar tilbage og binde det ofte i Tressen allene. De fornemme bruge ogsaa Pynkt til det. Saaledes pusse de sig, men dog uskyldigen, thi de giøre det hverken for at indtage eller indtages; men naar de skulle gaade i Krig, opsætte de Haaret, for at de i Fiendens Dine kunne synes større og frygteligere.

39te Kapitel.

Semnoner.

Semnonerne 1) udgive sig for de ældste og ædelste

Navnet Suever udsæde Mogle af deres opbundne Haar, Andre — hvoriblant Andersen — af deres Omflakken. Tacitus anfører ellers urigtig atskillige Folk til Suever, som ikke egentlig vare det, hvorom som om Sveberne i Almindelighed fortæner at læses det 3 Kap. i 2den Deel af Suhms Skrift om de fra Norden udvandrende Folk.

1) Suhm i Historien om de N. T. Dyr. S. 286 mener ikke

ædelste af Sveberne. Troen om Alderdommen grund-
 der sig paa Religionen. Paa en bestemt Tid kom-
 me Gesandtere fra alle Folkene af denne Stamme
 til Forsamling i en Skov, der ved Fædrenes Au-
 spicier og Alderdommens Rædsel er hellig. Her
 helligholdes paa Barbarers Wiis Religionens
 gyselige ældgamle Ceremonier ved et offentlig Men-
 neskeoffer. En anden Erbsdighed for Lunden er
 denne. Ingen gaaer der ind, uden han er bun-
 den, for at vise sin Undergivenhed, og Guddoms-
 mens Magt. Falder nogen af en Hændelse om-
 kuld, tør han ikke løstes op, eller reise sig, men
 slæbes ud ad Jorden. Hele Religionen gaaer
 derpaa ud, at Rastonen her er oprunden, at her
 boer Alhærskeren Gud, hvem alt Ørigt er under-
 givet og lydigt. Semnonernes Anseelse forøges
 ved deres Lykke. De heboe hundrede Flækker;
 denne Størrelse gjør, at de ansee sig som Hovedet
 for Sveberne.

40de Kapitel.

Longobarder. Reudigner. Moioner.

Angler. Variner. Endoser.

Svardoner og Leunoner.

Longobarderne 1) derimod ere berømte for deres

§ 3

Faa

ikke uden Grund, at Semnonerne allerførst have
 ført det Sveviske Navn. Ved Oder, Havel og Sprea
 i Schlesien, en Deel af Mark, i de Anhaltiske Lande
 og i Pausitz skal Semnonerne især have boet.

1) I det Lyneborgske og Brunswigske. Sehm om
 Odin 245 S.

Staaeth; saasom de, stisnt omgibne med mange og tappre Rationer, have erhvervet sig Tryghed, ikke ved Undergivelse, men ved Krige og Farer. Reudignerne 2) dernæst og Avionerne 3) og Anglerne 4) og Varinerne 5) og Eudoserne og Svardonerne 6) og Teutonerne 7) ere forskandsede ved

Floz

- 2) Uden al Medhold af Rodices, at giøre disse Reuddingi til Deuringi eller Thyringer, synes for meget voxet; saa meget kan dog antages, at da Tacitus nævner dem strax efter Longobarderne, have de og boet i Nærheden af disse, maaſkee i det nuværende Mecklenborgſke.
- 3) Avionerne ligeledes i det Mecklenborgſke. Suhm om de fra N. udv. Folk i Deel 426 S.
- 4) Anglerne have da boet i det Schleswigſke.
- 5) Varinerne i Nærheden af Anglerne.
- 6) Eudoserne og Svardonerne uden Tvivl ligeledes i det Mecklenborgſke.
- 7) Naitoner, som Originalen har, er nok en Skriferfeil for Teutoner; hvilket er ſaa meget rimeligere, da Tacitus juſt synes at ſætte diſſe Naitoner, hvor Ptolemaeus ſætter ſine Teutoner. At Tacitus ſætter dem blant Angler, der vare Svever, da Teutonerne derimod vare Ingævoner og ikke Svever, kommer vel af, at diſſe, ſom ſterſt, ofte gabe de mindre Folk Navn. Suhm om de N. T. Oprind. S. 262. Overalt — ſom tilførn erindret — beſtemmer Tacitus ikke ſaa nøie, til hvilket Hovedfolk ethvert Underfolk hørte.

Floder og Skove. Mærkværdigt er intet hos dem, uden den fælleds Dyrkelse de vise Herta, det er: Jordens Moder, om hvilken de troe, at hun blander sig i de menneskelige Affærer, og reiser omkring blant Folkene. Paa en De 8) i Oseanet er en hellig Lund, og i den en indviet med et Klæde bedækket Bogn, som allene Præsten maa røre. Han forstaaer sig paa, naar Gudinden er i Helligdommen, og ledsager med megen Verbødighed hendes Bogn, der trækkes af 2 Rjør. Da ere der glade Dage og Fæst paa de Steder, hun værdiger sin Nærværelse og Besøg. Da gaaer man ikke i nogen Krig, griber ikke til Vaaben. Alt Bærg er indelukket. Kun da kiender man til Fred og Roe, kun da ere de elskte, indtil samme Præst bringer Gudinden, der nu er mæt af de Dodeliges Omgang, igien tilbage til Templet. Strax vaskes Bognen og Klæderne, og (hvis man vil troe det) Guddommen selv i en affides Søe. Trælle gjøre herved Opbærtning, men som strax af samme Søe opluges. Derfor overfalder dem en hemmelighedsfuld Skræk, og en hellig Uvidenhed om hvo den Guddom monne være, som ingen uden de, der strax maa døe, faae at see.

E 4

41de

- 3) Med Anderssen synes mig ikke urimeligt, at Gialland kan have været denne De, saa meget mere, som jeg troer, at i Navnet Deutoner just stikke de rette gamle danske, der altsaa og have været indbegrebne under de Folk, som dyrkede Herta; Strækningen

41de Kapitel.

Hermundur.

Denne Deel af Sveverne strækker sig til det Ind-
 derste af Germanien 1). Den næste Stat —
 for nu at følge Donau, ligesom før Rhinen —
 er Hermundurernes 2), Romerne hengiven, og
 derfor den eneste Stat blant Germanerne, som
 har havt Tilladelse at handle ikke allene paa Aa-
 bredden, men dybt inde i Landet, og i den hers-
 lige Koloni, selv i Provindsen Mætien. Uden
 Observations-Armee reise de hid og did over Aaen,
 og da vi for andre Rationer vise allene vore Baas-
 hen og Leire, saa aabne vi Huse og Avlsgaarde
 for disse, endog de ikke forlange det. Hos Her-
 mundur

ningen fra Slesvia til Rugen synes mig og for ind-
 kneben til disse af Tacitus ommeldte 7 Folk.

1) Hvad jeg i sidste Anmærkning yttrede: at de Danske
 have været indbegrebne under de Folk, som dyrkede
 Herta, finder jeg endvidere bekræftet ved Tacitus's
secretiora Germaniæ, hvorved uden Tvivl forståes,
 ikke, som Suhm vil i Historien om de fra N. udv.
 B. 1 Deel S. 426, Mecklenborg og Wargien, men
 hvad der laa Norden for Elben, hvorom, som Schö-
 ning i det Kiøbenh. lærde Selsk. Skrif. S. 279
 har vist, Tacitus ingen Kundskab har havt.

2) Uden Tvivl de samme, som de ellers saa kaldte *Pro-
 mover*.

mundurerne har Elben sit Udspring, en Flod der
 nu knap nævnes 3), tilforn berømt og kiendt.

42de Kapitel.

Marisser. Markomaner. Quader.

Ved Hermundurerne hør Marisserne, og siden
 Markomanerne 1) og Quaderne. Især er Marks-
 komanernes Hæ og Tapperhed berømte, ja selv
 deres Bopæle, hvilken de ved Kiækhed have er-
 hvervet, drivende Bojerne derfra. Marisserne
 og Quaderne vanslagte ikke heller. Her er lige-
 som Issen af Germanien, naar man beskuer den
 langs Donau. Lige til vor Tid have Markoma-
 nerne og Quaderne havt Konger af deres eget
 Folk, Marabodus's og Tudrus's berømte Slægt.
 Nu finde de sig og i fremmede. Dog berøer Kon-
 gernes Magt og Myndighed paa Romernes An-
 seelse. Siælden understøttes de af os med Vaar-
 ben, oftere med Penge.

§ 5

43de

3) Marsagen hertil var maaskee de uhyggelige Krige,
 Romerne førte i Tykland, og hvorved alle deres
 Underfogelser til Lands standsedes. See Videt Jarls-
 bergs Skandin. Hist. S. 131.

1) Markomanerne have rimelig faaet Navn af det de
 beboede en Mark, som hos de gamle Nordiske be-
 tydede enten et plat Land, eller et Land, som var
 øde, og laae for sig selv.

43de Kapitel.

Marfigner. Gotiner. Oser. Burier.
 Engier. Arier. Helvekoner. Ma-
 harvaler. Maniner. Elisier.

Ligesaa tappre ere de bag til liggende Marfigner, Gotiner, Oser og Burier. De ligge bag Marfomanerne og Quaderne. Blant dem ere Marfignerne og Burierne 1) i Sprog og Dragt Svesverne lige. I Henseende til Gotinerne 2) viser det galliske, og hvad Oserne angaaer, det pannoniske Sprog, at de ikke ere Germaner. Og da de finde sig i Paalæg, saa paalægge Sarmaterne dem som Fremmede en Deel, Quaderne en anden. Gotinerne, hvilket er end skammeligere, maa endog opgrave Jern. Alle disse Folk boe lidet i Dalene, men mest i Skove og paa Biergaaser. Thi en fortloebende Biergsrækning giennemskierer og deler Svevien, paa hin Side af hvilken boe mange Folk. Af dem strækker Lydiernes Navn sig videst, og udgior flere Stater. Det er nok at nævne de Fornemste, saasom Arier, Helvekoner, Maniner, Elisier, Maharvaler. Hos Maharvalerne 3) vises en gammel hellig Lund. En Præst i Bruentimmerdragt forestaaer den, men Guderne, sige de, ere efter romersk Udtryk: Kastor og Pollux.

Guds

1) Tacitus's Beskrivelse over Burierne viser noksom, at de ikke kunde være de samme som Burgunderne. Sehm om de fra Norden udbandr. Folk 1 Deel 536 S.

2) Disse Gotiner maa ikke blandes med Goterne, Sehm l. c. 324 S.

3) Rimelig ved Weichsel mod Krafau.

Guddommens Navn i deres Sprog er Alsis. Ingen Billeder, ingen Spor til fremmed Religion. Som Brødre, som Ynglinge dyrkes de dog. I Øvrigt ere Arierne 4) foruden deres Kræfter, hvori de overgaae de fort forhen anførte Folk, grumme, og anvende baade Kunst og Tid til at forsøge deres medfødt Grumhed. Med sorte Skjolde og malede Legemer vælge de mørke Natter til at slaaes i, og ved selve Skrækken og Skyggen af denne Ligfærds Armee kysse de fra sig, da ingen Fiende udholder dette usædvanlige og ligesom underjordiske Syn. Thi Vinene er det første i Trefningen, som overvindes. Paa hiin Side Lygierne leve Gotonerne 5), under Konger mere indskrænkede, end de øvrige germaniske Folk, dog ikke endnu uden Frihed. Strax derefter langs med Oseanet, Rugierne 6) og Lemovierne 7). Alle disse Folks Særkiende er runde Skjolde, korte Sværd, og at de adlyde Konger.

44de Kapitel.

Evionerne.

Derefter komme Evionernes Stater ude i Oseanet

4) Efter Formodning beboede Arierne det nuværende Polen.

5) Eller Goterne, Suhm l. c. S. 13.

6) Ptolomæus's Rutikli, Westen for Weichselen, Suhm l. c. 41 S.

7) Lemovierne ere maaſkee Vandalerne, som beboede Bagpommern og Preussen til Weichselen. Suhm l. c. 499 S.

net selv 1); mægtige ikke allene i Mandskab og Vaaben, men ogsaa i Skibe. Disse ere forskiellige fra andre deri, at Stavnen i begge Ender byder stedse Spidsen frem beqvem til Landing. De bruge ikke Seil, heller ikke have de Marerne fastgjorte langs Siderne i Radder; men de ere løse, som brugeligt er paa nogle Floder, og kan flyttes til begge Sider efter Omstændighed. Og saa Formue er her i Agt, og derfor hærsker En hos dem uden Indskrænkning og uden tiltryglet Lydighed 2). Vaabens Brug er ikke heller, som hos de øvrige Germaner, almindelig for Alle, men under Varetægt, og det en Slaves 3). Thi for uventet fiendtlig Oversald sikkrer Oscanet dem, og naar væbnede Hænder ere ledige, worde de lettelig baldstyrige 4). Kongens Interesse fordrer, at hverken nogen Adelig, eller Fribaaren, end ikke en Frigiben sættes til at forestaae Vaabene.

45de

1) Nemlig Norden for Germanien.

2) Da Tacitus skrev en rum Tid efter den sidste Odins Ankomst her til Norden, ved hvis Religion, der i een Person forbandt den Kongelige og præstelige Maat, Kongernes Maat rimelig er voren; saa kan man af Tacitus's her Anbrægte med Sperlinga ikke drage noget Bevis for den Kongelige Maats Valde i de ældste Tider; vor ældste danske Historie i det mindste synes mig fuldelig at bevise, hvor indskrænket denne Maat har været.

3) Med denne Tacitus's Beskrivelse om de svenske Kongers Maat stemmer meget overens Historien om den svenske Kong Egil og hans Træl og Skatmester Tunne, der endog gjorde Kongen landflygtig. Suhms Historie af Danmark 2den Binde, 267 S.

4) Den gode Sperling er og derfor færdig at tilraade sin Tids Konger til og at forvare deres Understaates Vaaben.

45de Kapitel.

Det stille Hav. Vesthyerne. Ravhandel.
Citonerne.

Paa hiin Side Svionerne er et andet stille og næsten ubevægeligt Hav, om hvilket man troer, at det omgiver og indslutter Jorden, fordi Skinnets af den her nedgaaende Soel varer med saadan Klarhed ved lige til Opgangen, at den fordunkler Stierne. Indbildning vil desuden, at man kan høre Lyden af den nedgaaende Soel, og see Gudernes Skikkelse, og Straalerne af deres Afsyn. Did hen — og heri er Sagnet rigtig — rækker kun Naturen. Ved den høire Side af den søviske Havkyst boe Vesthyerne 1), som i Søder og Skikke ligne Sveverne, i Sproget Britterne 2). De dyrke Gudernes Moder. Som Religionsmærke bære de paa Hielmen Billedet af et Bildsviin. Dette gælder som Vaaben og Værn for Alt, og sikker Guddommens Dyrtære endog blant

1) Proteas's Ostræi, et Navn, hvormed de vel ei have kaldet sig selv, men saaledes ere kaldte af vore nordiske Forsfædre, fordi de boede Osten for dem. Til Vesthyerne eller Eterne regnede de gamle Nordiske alle fra Weixelen og til den fjerde Bugt boende Folk.

2) Suhn mener i sin Historie om de nordiske Folks Opr. S. 12, at den Lighed i Sproaet maaskee reiser sig af Omgang med Britannerne, der som Mætroser fore med Phænisterne, en Aarsaa som dog Schønning synes er for vidt sagt, Kiøbenh. lærde Selsk. Skrift. 9de Deel 183 S.; Kiønt hans egen i sin Historie om de Nordiske Folks Oprind. S. 202 angivne Aarsag, at nemlig de Vesthyer ere en Levning af Cimbrerne, der skal være tagne til Britanni, ikke heller synes mig antagelig.

blant Fiender. De bruge ſelden Jern, oftere Koller. Paa Korn og andre Frugter lægge de mere Vind, end man kan vente af Germanernes ſædvanlige Dobenſkab. Ogsaa Havet giennemſøge de, og de allene ſamle paa Sandbanke og ved Stranden Rav, hvilket de kalde Glefum 3). Men hvilken Natur og Aariag, der frembringer det, anſee de ſom Barbarer ikke for værd at underſøge. Længe laae det ogsaa foragtet blant andre Havets Opſkyl, indtil vor Overdaadighed ſtaffede det Anſeelse. For dem er det til ingen Nytte; raat ſamles det, udannet ſøres det ud til Fremmede, og forundrede tage de mod Betaling. Det ſynes dog, ſom er det Gaſten af et Træ, da man ofte ſeer krybende og ogsaa flyvende Dyr at ſkinne igiennem det, hvilke ere blevene indviklede i Vædsken, og ved Materiens Forhærdelſe faſt ſiddende. Ligeſom derfor i Orientens Indre ere frugtbare Skove og Lunde, hvor Kogelſe og Balfom groer, ſaaledes troer jeg og, der er paa Occidentens Der og Lande: udperſede af den nære Soels Straaler og flydende falde de ud i nærmefte Hav, og drevne fort af Vinden kaſtes de op paa de lige over for værende Strandbredde. Vil man ved Tiden prøve Ravs Natur, ſaa brænder det ſom Fyr, og underholder en feed og lugtende Lue, Herefter bliver det ſei ſom Beeg og Harpix. Til

Endes

3) Glas, fordi det er ſtinnende. Denne Ravhandel, ſom uden Tvivl i de ældſte Tider er drevet her i Norden ſelv, hvor, ſom ved de jydſke Koller, endnu falder Rav, har iſær foranlediget de Gamles Kundſkab til de nordiſke Lande.

Evionerne stode Sitonerne 4). Lig de Øvrige, kun med den Forskiel, at Truentimmeret hærsker; saaa vidt ere de udartede ikke allene fra Friheden, men endog i Trældommen. Her ender Svevien.

46de Kapitel.

Peucinerne. Venederne. Fennerne.

Om Peucinerne 1), Venederne 2) og Fennerne 3), skal henregnes til Germaner eller Sarmater, staaer jeg i Uvisshed om; skiont Peucinerne, dem nogle kalde Bastarner, i Sprog, Sæder, Boepæle og Aaninger ligne Germanerne. Alle ere de skidne, og dovne. Deres Udportes er bleven meget smittet af Sarmaternes, ved det de Fornemme have blandet sig med disse i Ægteskaber. Venederne have optaget mange af deres Sæder. Thi hvad af Skov og Bierg, der er mellem Peuciner og Fennar, det streife de plyndrende igiennem. Disse regnes dog snarere til Germanerne, efterdi de baade have faste Boepæle, og bære Skjolde, samt bruge det hurtige Infanteri, hvilket Alt er ganske

4) Suhm læser Gythones, forstaaende Gottherne See Hist. om de Nord. Folks Oprind. S. 141 og om de fra Nord. udynd. Folk, 7de Deel, S. 355.

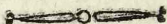
1) I Dacien eller det nu saa kaldte røde Rusland og Podolien.

2) Omfrent i Wolhynien, Masovien, og det hvide Rusland.

3) I det nuværende Lithauen. Tacitus er den første som nævner Finnerne, der rimelig have faaet Navn af Fen, som i det gamle nordiske Sprog bemærker en Morads. Suhms Afhandling om Finnerne.

gaaſte anderledes hos Sarmaterne, der lebe paa Bogue og til Heſt. Kænnerne ere ſar vilde, ſtidne og arme, uden Vaaben, uden Heſte, uden Huſe. Markurter ere deres Epife, Huder deres Klæder, Jorden deres Seng. Pile ere deres enefte Værg, hvilke de af Mangel paa Jern ſpidſe med Been. Jagten nærer baade Mandſolket og Fruentimret. Thi de ledsage hinanden, og ſaae hver en Deel af Byttet. Endog Børnene have for Dyr og Uvær ingen videre Tilflugt, end at de ſtiule ſig under nogle Grene. Her ſøge de Unge hen, her er Ly for de Gamle. Det holde de for lykſeligere, end at ſukke paa Agrene, arbeide paa at bygge Huſe, at frygte og haabe for egen og Andres Eiendomme. Sikre for Menneſkene, ſikre for Guderne, have de naaet den vanſkeligſte Ting, at de ikke engang have nodigt at ønske.

Reſten er Fabel: ſom at Hekſionerne og Oxyonerne have Miner og Anſigt ſom Menneſker, Legemer og Lemmer ſom vilde Dyr, hvilket jeg — ſom uforſaret — vil lade ſtaa ved ſit Værd.

Trykfeil:

Side 22 Anm. 6. Lin. 3. som, læs: fra.

— 26 Anm. 4. Lin. 2. Makanat, læs: Modranat.

— 35 i Anm. Lin. 5. og Lin. 21. Kirkepatron, læs:
Virkepatron.

— 40 Anm. 4 Lin. 1. Massoner, læs: Matroner.

— 51 Anm. 5. Lin. 2. ingen, læs: nogen.

1871

One of them is the first:

— of them is the second:

— of them is the third:

— of them is the fourth:

— of them is the fifth:

— of them is the sixth:

— of them is the seventh:

— of them is the eighth:

— of them is the ninth:

— of them is the tenth:

— of them is the eleventh:

— of them is the twelfth:

— of them is the thirteenth:

— of them is the fourteenth:

— of them is the fifteenth:

— of them is the sixteenth:

— of them is the seventeenth:

— of them is the eighteenth:

— of them is the nineteenth:

— of them is the twentieth:

— of them is the twenty-first:

— of them is the twenty-second:

— of them is the twenty-third:

— of them is the twenty-fourth:

— of them is the twenty-fifth:

— of them is the twenty-sixth:

— of them is the twenty-seventh:

— of them is the twenty-eighth:

— of them is the twenty-ninth:

— of them is the thirtieth:

